

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

CURTEA EUROPEANĂ A DREPTURILOR OMULUI

SECȚIA A TREIA

CAUZA CIUPERCESCU ÎMPOTRIVA ROMÂNIEI

(Cererea nr. 35555/03)

HOTĂRÂRE

STRASBOURG

15 iunie 2010

DEFINITIVĂ

15.09.2010

Hotărârea a devenit definitivă în temeiul art. 44 § 2 din Convenție. Aceasta poate suferi modificări de formă.

În cauza Ciupercescu împotriva României,

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secția a treia), reunită într-o cameră compusă din:

Josep Casadevall, *președinte*,

Elisabet Fura,

Corneliu Bîrsan,

Boštjan M. Zupančič,

Alvina Gyulumyan,

Ineta Ziemele,

Luis López Guerra, *judcători*,

și Santiago Quesada, *grefier de secție*,

după ce a deliberat în camera de consiliu, la 25 mai 2010,

pronunță prezenta hotărâre, adoptată la aceeași dată:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află cererea nr. 35555/03 îndreptată împotriva României, prin care un resortisant al acestui stat, domnul Dragoș Ciupercescu („reclamantul”), a sesizat Curtea la 6 noiembrie 2003, în temeiul art. 34 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale („Convenția”).

2. Reclamantul este reprezentat de doamna Diana Hatneanu, avocată în București, și de Raluca Stăncescu Cojocaru, consilier juridic la Asociația pentru Apărarea Drepturilor Omului în România - Comitetul Helsinki („APADOR-CH”). Guvernul român („Guvernul”) este reprezentat de agentul său guvernamental, domnul Răzvan-Horațiu Radu, din cadrul Ministerului Afacerilor Externe.

3. În special, reclamantul se plânge de încadrarea sa în categoria deținuți periculoși și de regimul penitenciar la care a fost supus, de condițiile de detenție necorespunzătoare, de caracterul inechitabil al procesului penal îndreptat împotriva sa și de interzicerea automată a exercitării drepturilor sale părintești.

4. La 30 septembrie 2008 și 9 aprilie 2009, Curtea a decis să comunice Guvernului cererea. În conformitate cu art. 29 § 3 din Convenție, s-a hotărât, de asemenea, că admisibilitatea și fondul cauzei vor fi examinate împreună.

ÎN FAPT

I. CIRCUMSTANȚELE CAUZEI

5. Reclamantul, cadru militar în retragere, s-a născut în 1971 și locuiește în Giurgiu.

A. Contextul cauzei

6. La 11 august 2002, Parchetul Militar de pe lângă Tribunalul Militar Teritorial București a fost sesizat cu privire la faptul că, în noaptea de 10-11 august 2002, persoane necunoscute au pătruns prin efracție în incinta unei unități militare din apropiere de București și au sustras muniție. S-a dispus începerea urmăririi penale *in rem*.

7. La 6 noiembrie 2002, o grenadă a fost detonată în fața Liceului *Jean Monnet* din București, la ieșire. Explozia a provocat vătămarea corporală a cinci eleve minore și degradarea unor autoturisme parcate în apropiere, precum și a geamurilor imobilelor din fața liceului. A doua zi după explozie, Liceul *Jean Monnet* a primit o scrisoare în care autorul atentatului îi solicita prim-ministrului să plătească o sumă de bani într-un cont bancar din Elveția. Ulterior, liceul a primit încă patru scrisori de acest tip. S-a dispus începerea urmăririi penale *in rem*.

8. La 15 martie 2003, în timp ce se plimba prin Parcul Cișmigiu din București, o persoană a observat o grenadă lăsată pe una din aleile parcului. A sesizat imediat jandarmii din sector, care au alertat poliția. O echipă de pirotehnicieni s-a deplasat la fața locului și a constatat că grenada era amorsată și într-un echilibru precar, o explozie putându-se declanșa în orice moment. Seara, un bărbat necunoscut a sunat la poliție de două ori, inclusiv o dată de la un telefon mobil. Referindu-se la incidentele de la Liceul *Jean Monnet* și din Parcul Cișmigiu, descrise mai sus, a sugerat că era autorul faptelor și că incidentul de la liceu a fost „doar un avertisment”.

9. Elementele materiale găsite la locul exploziei și în parc, precum și unele analize efectuate de specialiști, au arătat că exista o anumită legătură între furtul de muniție, atentatul de la Liceul *Jean Monnet* și tentativa de a provoca o explozie în Parcul Cișmigiu.

10. La 23 martie 2003, un echipaj de poliție l-a interceptat pe reclamant pe când se afla în compania partenerei sale, M.C. În urma unei percheziții corporale, polițiștii au găsit asupra reclamantului un telefon mobil, precum și o agendă conținând referințele a trei bănci elvețiene și numărul de telefon mobil de la care poliția a fost apelată în seara zilei de 15 martie 2003.

B. Reținerea și arestarea preventivă a reclamantului

11. La 23 martie 2003, în baza ordonanței procurorului, reclamantul a fost reținut, fiind bănuit de săvârșirea faptelor descrise mai sus. A fost acuzat, printre altele, de tentativă de omor și acte de terorism (infra, pct. 39).

12. Prin Ordonanța procurorului din 24 martie 2003, s-a dispus arestarea preventivă a reclamantului pe o perioadă de 5 zile. A fost încarcerat la sediul central al Poliției București. Arestarea preventivă a fost prelungită prin ordonanța procurorului din 28 martie 2003 pentru o perioadă de 25 de zile, până la 21 aprilie 2003. Începând cu cea din urmă dată, Tribunalul București și Tribunalul Militar București au prelungit succesiv arestarea preventivă a reclamantului.

C. Clasificarea reclamantului în categoria deținuților periculoși

13. La o dată nespecificată, reclamantul a fost transferat la Penitenciarul București-Jilava.

14. Într-un raport de expertiză medico-legală emis la 16 mai 2003 de Institutul de Medicină Legală „Mina Minovici” s-a precizat că reclamantul suferea de tulburări de personalitate antisocială, păstrând totuși capacitatea de a evalua critic conținutul și consecințele faptelor sale și având discernământ în raport cu faptele pentru care era urmărit penal.

15. Printr-o decizie din 5 noiembrie 2003, penitenciarul sus-menționat, în temeiul Ordinului nr. 383/2003 al Direcției Naționale a Penitenciarelor („Ordinul nr. 383/2003”), a decis clasificarea reclamantului în categoria deținuților periculoși. Decizia a fost luată de o comisie alcătuită din directorul instituției, șeful biroului socio-educativ, șeful biroului de date cu caracter personal ale deținuților, un medic și un psiholog. Comisia a considerat că reclamantul trebuia considerat deținut periculos în raport cu natura faptelor care i se imputau.

16. La 11 noiembrie 2003, reclamantul a fost transferat în secția deținuților periculoși, unde a fost constrâns să împartă o cameră de 9 paturi cu alte 19 persoane, condamnate prin decizii definitive la pedepse de la 10 la 27 ani de închisoare.

17. Reclamantului i s-a aplicat regimul de executare a pedepselor privative de libertate prevăzut în Ordinul nr. 383/2003 pentru deținuții periculoși (infra, pct. 83). Astfel, era supus perchezițiilor corporale o dată pe săptămână, în timpul percheziției inopinate a camerei, precum și perchezițiilor corporale parțiale la fiecare ieșire din și intrare în cameră. Dreptul de vizită era limitat la 30 de minute – 2 ore și putea fi exercitat numai în prezența agenților de penitenciar echipați cu cagule și numai prin dispozitive de separare din sticlă. Ieșirile la plimbare puteau varia de la o jumătate de oră la o oră pe zi, în spații special amenajate. Fiecare ieșire din penitenciar era precedată automat de o percheziție corporală, iar în timpul ieșirilor, reclamantul era însoțit de agenți

de penitenciar echipați cu cagulă și imobilizat cu cătușe. Reclamantul susține că, la ieșirea din penitenciar, era imobilizat și cu lanțuri.

18. Dintr-o scrisoare din 17 decembrie 2008 a Direcției Generale a Penitenciarelor, adresată Guvernului, reiese că reclamantul trebuia să se dezbrace complet în timpul percheziției săptămânale și să se dezbrace parțial în timpul percheziției efectuate de fiecare dată când deținutul ieșea din sau intra în camera sa. Dintr-o scrisoare similară din 25 noiembrie 2008, reiese de asemenea că, în timpul deplasării reclamantului în afara penitenciarului, se efectuau percheziții corporale amănunțite, indiferent de motivul deplasării (inclusiv spitalizare, control medical sau prezentare în fața unei instanțe de judecată).

1. Prima acțiune având ca obiect regimul de executare a pedepselor privative de libertate

19. La 5 iulie 2004, considerând că detenția sa încălca dispozițiile legale în vigoare, reclamantul a depus la Judecătoria București o plângere în baza Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 56/2003 privind unele drepturi ale persoanelor aflate în executarea pedepselor privative de libertate („O.U.G. nr. 56/2003”). A susținut că a fost încarcerat în secția deținuților periculoși împreună cu condamnați, fiind astfel obligat să poarte o ținută specială și să împartă patul cu un alt deținut. Parchetul a susținut în principal că supraaglomerarea din penitenciare a făcut imposibilă încarcerarea reclamantului împreună cu arestați preventiv, mai ales că acesta era urmărit penal pentru infracțiuni foarte grave.

20. Prin sentința din 15 octombrie 2004, judecătoria a admis acțiunea reclamantului și a dispus ca Direcția Generală a Penitenciarelor din București să îi aplice reclamantului regimul de executare a pedepselor privative de libertate pentru arestați preventiv. Pentru a ajunge la această concluzie, instanța a constatat că art. 39 din Legea nr. 23 din 18 noiembrie 1969 privind executarea pedepselor („Legea nr. 23/1969”) prevedea în mod explicit că cei arestați preventiv vor fi ținuți separat de condamnați. Această dispoziție era menită să asigure respectarea prezumției de nevinovăție a persoanelor în cauză.

21. Parchetul și reclamantul au atacat hotărârea. Parchetul a susținut că era imposibilă în practică aplicarea art. 39 din Legea nr. 23/1969 din cauza supraaglomerării penitenciarelor, că Penitenciarul Jilava nu a fost citat să compară în proces și că judecătoria și-a întemeiat în mod greșit sentința pe O.U.G. nr. 56/2003. La rândul său, reclamantul a solicitat despăgubiri morale și materiale pentru pretinsa încălcare a drepturilor sale.

22. Printr-o decizie penală din 21 decembrie 2004, Tribunalul București a respins ambele acțiuni. Cu privire la apelul Parchetului, instanța a considerat că dispozițiile art. 39 din Legea nr. 23/1969 erau imperative și că, prin urmare, nu se putea reține imposibilitatea, în practică, de a le pune în aplicare. Cu privire la citarea Penitenciarului Jilava, instanța a constatat că, în

conformitate cu legea penală, acesta nu avea calitate de a sta în justiție. În ceea ce privește baza legală a acțiunii, tribunalul a constatat că judecătoria și-a întemeiat sentința pe O.U.G. nr. 56/2003; însă ordonanța reglementa numai anumite drepturi ale persoanelor aflate în executarea pedepselor privative de libertate, categorie în care nu se încadra reclamantul; cu toate acestea, acțiunea avea la bază art. 3 și art. 13 din Convenție.

23. În ceea ce privește apelul reclamantului, tribunalul a constatat că reclamantul nu a solicitat despăgubiri în primă instanță și că, întrucât le-a formulat pentru prima dată în apel, cererea sa era inadmisibilă.

24. Sentința din 15 octombrie 2004 a fost executată la 11 februarie 2005, când reclamantul a fost transferat în Penitenciarul Rahova, în secția Arestați preventiv. Cu toate acestea, la 18 aprilie 2005, penitenciarul a decis menținerea reclamantului în regimul deținuților periculoși.

2. Acțiunea în despăgubire îndreptată împotriva Administrației Naționale a Penitenciarelor în baza O.U.G. nr. 56/2003

25. La 21 iunie 2005, în temeiul O.U.G. nr. 56/2003, reclamantul a introdus o acțiune în despăgubire îndreptată împotriva Administrației Naționale a Penitenciarelor și a Ministerului Finanțelor. Acesta a susținut că, în perioada 11 noiembrie 2003-11 februarie 2005, a fost încarcerat ilegal împreună cu condamnați încadrați ca periculoși, în condiții inumane. De asemenea, a susținut că sentința din 15 octombrie 2004 nu a fost respectată.

26. Printr-o sentință din 30 ianuarie 2006, Judecătoria București a respins acțiunea în materie de despăgubiri, considerând că reclamantul a întemeiat-o în mod eronat pe O.U.G. nr. 56/2003. În ceea ce privește sentința din 15 octombrie 2004, instanța a considerat că aceasta a fost executată într-un termen rezonabil.

27. Reclamantul nu a atacat această hotărâre.

3. Noua acțiune în despăgubiri îndreptată împotriva Administrației Naționale a Penitenciarelor

28. La 1 martie 2006, în baza dispozițiilor privind răspunderea civilă delictuală, reclamantul a introdus la Judecătoria București o nouă acțiune în despăgubiri îndreptată împotriva Administrației Naționale a Penitenciarelor pentru motivul că, în timpul arestării preventive, a fost deținut împreună cu condamnați prin hotărâri judecătorești definitive.

29. Printr-o sentință din 29 iunie 2006, judecătoria a respins acțiunea cu motivarea că prejudiciul moral al reclamantului a fost reparat suficient prin recunoașterea dreptului său de a fi deținut separat de condamnații definitivii.

30. Printr-o decizie definitivă din 1 noiembrie 2007, Tribunalul București a declarat inadmisibil apelul reclamantului împotriva hotărârii sus-menționate pentru lipsa motivării în termenul prevăzut de lege.

4. Acțiunea în anularea deciziei administrației penitenciarului de declarare a reclamantului ca „deținut periculos”

31. La 2 decembrie 2005, în temeiul O.U.G. nr. 56/2003, reclamantul a introdus la Judecătoria București o acțiune în anularea deciziei din 5 noiembrie 2003, prin care Penitenciarul București-Jilava a decis clasificarea sa în categoria deținuților periculoși. A susținut că Direcția Generală a Penitenciarelor se pusese în locul unei instanțe și îl clasificase în categoria deținuților periculoși, deși încă nu fusese condamnat definitiv. A subliniat, de asemenea, că, pe durata încadrării sale în această categorie, a fost deținut în condiții inumane.

32. Prin sentința din 13 decembrie 2005, judecătoria a respins acțiunea reclamantului cu motivarea că decizia atacată era justificată de natura faptelor pentru care fusese trimis în judecată, precum și de faptul că persoana în cauză avea un psihic instabil, fiind diagnosticată ca suferind de tulburări de personalitate antisocială (supra, pct. 14).

33. Judecând recursul formulat de reclamant, printr-o decizie definitivă din 6 februarie 2006, Tribunalul București a casat sentința și a retrimis cauza la judecătoria, cu motivarea că această instanță s-a limitat la repetarea motivelor reținute în decizia atacată, fără a solicita informațiile necesare pentru efectuarea unui control efectiv cu privire la clasificarea efectuată de comisie.

34. Prin sentința din 15 iunie 2006, judecătoria a respins din nou acțiunea reclamantului. Instanța a reținut că Ordinul nr. 383/2003 prevedea criterii alternative pentru clasificarea în categoria deținuților periculoși a unui deținut aflat fie în arest preventiv, fie în detenție în urma condamnării definitive. Printre aceste criterii se numărau natura infracțiunii, circumstanțele în care au fost săvârșite faptele și durata pedepsei prevăzute de lege. Judecătoria a precizat următoarele:

„Instanța reține că, în speță, deși reclamantul nu a fost încă judecat definitiv, există probe și indicii întemeiate că a comis infracțiunile pentru care a fost trimis în judecată [...] aspect luat în considerare în încheierea din 15 mai 2006 a Înaltei Curți de Casație și Justiție, care a considerat măsura arestării preventive luate împotriva reclamantului ca fiind întemeiată. Întrucât, în pofida lipsei antecedentelor penale ale reclamantului, aceste fapte prezintă un pericol social foarte ridicat, măsura clasificării reclamantului în categoria deținuților periculoși este pe deplin justificată, fiind necesară pentru protejarea societății, [...]”.

35. Printr-o decizie definitivă din 8 septembrie 2006, Tribunalul București a respins apelul reclamantului și a confirmat temeinicia sentinței sus-menționate.

D. Condițiile materiale de detenție din Penitenciarul București-Jilava

36. Reclamantul a fost încarcerat în Penitenciarul București-Jilava la o dată nespecificată și a rămas acolo până la 11 februarie 2005. A fost cazat în

camerele 401, 403 și 404. Suprafața primelor două camere a fost de 14,175 m², iar a celei din urmă a fost de 13,5 m².

37. Toate camerele erau dotate cu 9 paturi, o fereastră de 1,22 m lungime și 0,55 m lățime, o masă pentru televizor și două sau trei măsuțe.

38. Reclamantul afirmă că, în secția condamnaților periculoși, a fost obligat să împartă o cameră de 9 paturi cu alți 19 deținuți condamnați prin hotărâri judecătorești definitive.

E. Procesul penal îndreptat împotriva reclamantului

1. Urmărirea penală îndreptată împotriva reclamantului

39. S-a dispus începerea urmăririi penale față de reclamant pentru furt calificat de muniții de la o unitate militară, distrugere, rupere de sigilii, nerespectarea regimului armelor și munițiilor, omor și amenințare teroristă. Reclamantul a fost asistat succesiv de doi avocați aleși, B.I. și P.M. În cazul absenței acestora din urmă, ceea ce s-a întâmplat în diferite ocazii, reclamantul a fost asistat de avocați desemnați din oficiu.

40. Audiata de parchet la 24 martie 2003, reclamantul a negat că ar fi fost implicat în evenimente. La 25 martie 2003, în prezența unui avocat desemnat din oficiu, a revenit asupra declarației și a făcut mărturisiri. La cererea reclamantului și în prezența avocatului ales, s-au efectuat cercetări la fața locului, în urma cărora s-a găsit muniția furată.

41. În prezența apărătorilor săi, reclamantul a mărturisit din nou furtul muniției, dar ulterior a declarat că le-a găsit într-un prosop sau că a fost contactat de M.I. de la Serviciul Român de Informații („S.R.I.”), care i-a cerut să le ascundă. Acesta a susținut că atacul a fost organizat de S.R.I. și a indicat numărul de înmatriculare al unui autoturism în care s-au aflat persoanele responsabile.

42. În urma demersurilor făcute de inspectorii de poliție la S.R.I. și la Serviciul Înmatriculare a Vehiculelor, nu s-a stabilit nici identitatea lui M.I., nici cea a proprietarului autoturismului.

43. Procurorul a audiat mai mulți martori ai acuzării și victimele, avocatul ales de reclamant fiind invitat să asiste. La 18 și 24 septembrie 2003, în prezența avocatului său, reclamantul a mărturisit faptele imputate și a declarat că M.I. nu a fost implicat în cauză.

44. Dosarul de cercetare penală întocmit de Parchetul Militar de pe lângă Curtea Supremă de Justiție și Parchetul de pe lângă Tribunalul București conținea, ca probe, declarațiile mai multor martori, procese-verbale de cercetare la fața locului, planșe fotografice, concluziile mai multor expertize tehnice, un proces-verbal de reconstituire a furtului, expertize tehnice și judiciare. În ceea ce privește condițiile în care s-a produs explozia, dosarul a inclus documente medicale referitoare la victime, procese-verbale de percheziție și transcrieri ale apelurilor telefonice.

2. Trimiterea în judecată a reclamantului

45. Prin rechizitoriul din 7 octombrie 2003, Parchetul Militar de pe lângă Curtea Supremă de Justiție l-a trimis în judecată pe reclamant pentru acte de terorism, tentativă de omor, furt, distrugere, rupere de sigilii, nerespectarea regimului armelor și munițiilor și nerespectarea regimului materiilor explozive. Parchetul l-a acuzat pe reclamant de ruperea sigiliilor unei unități militare din București și sustragerea de grenade, focoase și cartușe în noaptea de 10/11 august 2002. Ulterior, la 6 noiembrie 2002, reclamantul a detonat o grenadă în fața Liceului *Jean Monnet* din București, cu consecința vătămării corporale a mai multor eleve și degradarea unor autoturisme. La 15 martie 2003, reclamantul a amplasat o altă grenadă în Parcul Cișmigiu din București și a telefonat la poliție, cerând ca prim-ministrul să îi îndeplinească revendicările formulate după incidentul de la Liceul *Jean Monnet* în legătură cu transferul de bani într-un cont bancar din Elveția, în caz contrar urmând să aibă loc o altă explozie în parcul sus-menționat.

46. Dosarul cauzei a fost trimis la Tribunalului Militar București. Cu toate acestea, la 19 decembrie 2003, instanța militară a dispus declinarea competenței în favoarea Tribunalului București, care a constatat că urmărirea penală a fost efectuată de un parchet care nu avea competență *ratione materiae* și, în consecință, a dispus transferul cauzei la parchetul competent. Judecând recursul formulat de reclamant, prin Decizia penală nr. 550 din 2 aprilie 2004, definitivă, Curtea de Apel București a dispus trimiterea cauzei spre continuarea judecății la instanța de fond, respectiv Tribunalul București.

3. Judecata în fond la Tribunalul București

47. În prima ședință în fața acestei instanțe, reclamantul a fost asistat succesiv de doi avocați desemnați din oficiu, respectiv B.M. și A.A.

48. La 21 mai 2004, Tribunalul București l-a audiat pe reclamant. Acesta a retractat declarația de recunoaștere a vinovăției și a susținut că nu a făcut altceva decât să telefoneze la poliție la 15 martie 2003 pentru a o informa de prezența unei grenade în Parcul Cișmigiu și că restul operațiunii a fost organizat de S.R.I., mai precis de ofițerii V.T. și M.I. A declarat că nu cunoaște datele de identificare ale lui M.I.

49. La 18 iunie 2004, reclamantul a solicitat depunerea la dosar a listei apelurilor efectuate de la telefonul de la domiciliu. A solicitat, de asemenea, audierea unor martori ai apărării. A solicitat înfățișarea lui M.C., partenera sa, a lui V.T., pentru a dovedi colaborarea sa cu S.R.I. înainte de 1995 și legăturile sale cu M.I., martorul C.L., jurnalist, presupus a fi fost manipulat de S.R.I. pentru a scrie un articol, martorul B.I., avocatul său în cursul urmăririi penale pentru a demonstra condițiile în care s-au efectuat cercetările penale, precum și martorul D.A., comisar de poliție în București.

50. Instanța a admis cererea reclamantului de depunere la dosar a listei convorbirilor telefonice și de audiere a martorilor M.C. și V.T. Acesta din

urmă a fost citat să se înfățișeze la unitatea militară indicată de reclamant. Citația a fost returnată instanței cu mențiunea „unitate militară desființată”.

51. Totodată, tribunalul a reținut că martorul M.I. nu a putut fi audiat în condițiile în care reclamantul nu a putut furniza niciun element de natură să permită stabilirea identității și adresei acestuia. Referitor la ceilalți martori ai apărării, instanța a considerat că declarațiile lor nu pot contribui cu elemente relevante pentru examinarea cauzei.

52. În cursul procesului, aproape toți martorii acuzării au fost audiați de tribunal în prezența reclamantului și a apărătorului său. Când audierea unui martor s-a dovedit imposibilă, declarația sa făcută în cursul cercetării penale a fost citită în instanță.

53. La 16 iulie 2004, a fost audiată martora M.C. Aceasta a declarat că vorbea cu reclamantul la telefon în momentul în care a avut loc atacul de la Liceul *Jean Monnet*. Reclamantul a reiterat, personal, solicitarea de audiere a martorilor V.T., M.C., C.L. și D.A. Avocatul din oficiu a pus concluzii. La cererea instanței, Ministerul Apărării i-a comunicat acesteia adresa lui V.T., care a fost citat din nou să compară în instanță. Citația a fost returnată instanței cu mențiunea „destinatarul și-a schimbat adresa”.

54. În cursul audierilor ulterioare, reclamantul și avocatul său desemnat din oficiu au reiterat în mai multe rânduri cererea de audiere a lui C.L. și V.T. și au solicitat efectuarea unei expertize militare. Curtea a respins cererea de efectuare a unei expertize militare, cu motivarea că, în timpul urmăririi penale, experții criminaliști au efectuat una cu același scop. Cererea de audiere a lui C.L. a fost respinsă pentru aceleași motive care au fost menționate anterior (supra, pct. 51).

55. La cererea avocatului din oficiu, instanța a solicitat Direcției Generale Statistică Socială și Demografică să îi comunice adresa corectă a lui V.T. Deși adresa comunicată de Direcția Generală era identică cu cea comunicată de Ministerul Apărării, pe numele lui V.T. s-a emis din nou citație cu mandat de aducere. Din nou, citația a fost returnată instanței cu mențiunea „destinatarul și-a schimbat adresa”. Polițiștii responsabili cu executarea mandatului de aducere au informat instanța că V.T. nu mai locuia de 2 ani la adresa indicată și că mandatul de aducere nu putea fi executat din cauza imposibilității de a identifica noua adresă a martorului.

56. La 11 februarie 2005, avocatul A.A. a cerut instanței să îl înlocuiască în următoarea ședință, cu motivarea că nu putea să fie prezent atunci. Avocatul C.E. a fost desemnat în locul său.

57. La 22 februarie 2005, deși reclamantul și-a reiterat cererea de audiere a lui V.T., instanța a renunțat la audierea acestuia deoarece reclamantul și autoritățile nu au putut să afle domiciliul acestuia. În cursul dezbaterilor desfășurate în aceeași zi, avocatul desemnat din oficiu a solicitat achitarea reclamantului, precizând că probele nu indicau vinovăția acestuia și că, așa cum reiese din lista apelurilor telefonice, acesta se afla la domiciliul său în momentul atentatului. Acesta a pus concluzii scrise la dosar, în care a afirmat

că reclamantul considera atacul ca fiind opera celor de la S.R.I. și că se putea demonstra colaborarea sa cu serviciile secrete prin intermediul audierii lui V.T.

58. Prin sentința penală nr. 291 din 8 martie 2005, Tribunalul București, constatând vinovăția reclamantului pentru infracțiunile menționate în rechizitoriu, a dispus condamnarea sa la 11 ani de închisoare și interzicerea exercitării anumitor drepturi, inclusiv a drepturilor părintești. Instanța și-a întemeiat sentința pe probele materiale aflate la dosar, concluziile din procesele-verbale de percheziție corporală efectuată asupra reclamantului și de percheziție domiciliară, rapoartele de expertiză, concluziile cercetărilor efectuate la locul faptelor și declarațiile martorilor acuzării. S-a bazat, de asemenea, pe declarația de recunoaștere a vinovăției reclamantului, în măsura în care aceasta era în concordanță cu celelalte probe aflate la dosar.

59. Pe tot parcursul acestei faze a procesului, avocații din oficiu au solicitat periodic revocarea măsurii arestării preventive a reclamantului, argumentând că punerea sa în libertate nu împiedica buna desfășurare a procesului și că reclamantul nu prezenta un pericol social concret pentru ordinea publică. Cererile au fost respinse, ca și recursurile declarate de reclamant împotriva hotărârilor prin care s-a dispus menținerea măsurii privative de libertate.

4. Apelul

60. Reclamantul și parchetul au declarat apel. Reclamantul, prin avocatul din oficiu Z.T., a contestat interpretarea probelor și a precizat, printre altele, că martorul V.T., fiind pensionat, putea fi convocat la Direcția generală financiar-contabilă a Ministerului Apărării. A solicitat achitarea sa. Avocatul din oficiu a depus concluzii scrise la dosar, solicitând respingerea apelului parchetului.

61. Prin decizia penală nr. 437/A din 31 mai 2005, Curtea de Apel București a admis în parte apelurile și a schimbat încadrarea juridică a faptelor imputate reclamantului în temeiul Codului Penal și al noii Legi nr. 535 din 25 noiembrie 2004 privind prevenirea și combaterea terorismului, care prevedeau pedepse mai blânde. Cu toate acestea, a concluzionat că existau circumstanțe agravante și l-a condamnat pe reclamant la 19 ani de închisoare cu executare și interzicerea exercitării anumitor drepturi.

5. Recursul

62. Parchetul și reclamantul au declarat recurs. Parchetul a susținut că curtea de apel a schimbat încadrarea juridică a faptelor fără să pună în discuție noua încadrare, încălcând astfel dreptul la apărare al reclamantului. În plus, a considerat în mod greșit că noua Lege nr. 535/2004 era mai blândă decât O.U.G. nr. 141/2001 pentru sancționarea unor acte de terorism și a unor fapte de încălcare a ordinii publice, deoarece prima lege pedepsea infracțiunea nu doar cu închisoare, ci și cu interzicerea exercitării anumitor drepturi.

63. Reclamantul a fost asistat, pe rând, în această fază procesuală de doi avocați din oficiu, K.A. și V.C. În motivele de recurs, acesta a susținut că faptele au fost denaturate de organele de urmărire penală și a contestat mai multe probe în acuzarea sa. În cursul dezbaterilor, acesta a declarat că era de acord cu asistența avocatului desemnat din oficiu și a decis să susțină în persoană motivele de recurs.

64. Prin decizia penală nr. 4896 din 5 septembrie 2005, Înalta Curte de Casație și Justiție a admis recursul declarat de parchet și a trimis cauza spre rejudecare la Curtea de Apel București, cu motivarea că noua încadrare juridică dată anumitor fapte nu a fost pusă în discuția părților și că legea mai favorabilă pentru reclamant cu privire la actele de terorism era O.U.G. nr. 141/2001. Cu toate acestea, a confirmat hotărârile anterioare în ceea ce privește constatarea faptelor și a vinovăției reclamantului.

6. Procedura ulterioară retrimiterii

65. Reclamantul a fost reprezentat în prima ședință de avocatul desemnat din oficiu G.J., care a solicitat amânarea cauzei pentru consultarea dosarului. Deși curtea de apel i-a admis cererea, în următoarea ședință acesta a fost înlocuit de B.C. La 24 noiembrie 2005, curtea de apel a amânat cauza cu motivarea că reclamantul nu era reprezentat și a sesizat baroul pentru a lua măsurile necesare.

66. În ședința din 8 decembrie 2005, reclamantul, reprezentat de avocatul din oficiu B.C., a reiterat personal plângerea cu privire la incompetența *ratione materiae* a parchetului militar de a efectua urmărirea penală în cauză. De asemenea, s-a plâns că avocatul său din oficiu nu a atacat decizia penală nr. 550 din 2 aprilie 2004 pronunțată de Curtea de Apel București (supra, pct. 46). De asemenea, a cerut amânarea cauzei pentru a putea angaja un avocat ales.

67. Curtea de apel a constatat că problema competenței materiale a parchetului militar de a efectua urmărirea penală în cauză fusese deja examinată de Tribunalul București și de curtea de apel în decizia penală nr. 550 din 2 aprilie 2004 pronunțată de Curtea de Apel București și că împotriva acestei din urmă decizii definitive nu exista nicio cale de atac pe care avocatul din oficiu ar fi putut să o exercite. Cu toate acestea, a admis cererea reclamantului și a amânat judecata astfel încât reclamantul să poată angaja un avocat.

68. La următorul termen, 15 decembrie 2005, reclamantul încă nu angajase un avocat ales. A fost de acord să fie asistat de avocatul din oficiu N.A. După amânarea ședinței, cu motivarea că reclamantul nu era asistat de un avocat, a fost desemnat un nou avocat din oficiu, și anume P.F. Acesta din urmă a depus la dosar două memorii, solicitând audierea unor martori și un raport suplimentar de expertiză. Avocatul a susținut cauza pe fond și a solicitat respingerea apelului parchetului și aplicarea legii favorabile în privința reclamantului.

69. Prin decizia penală nr. 218 din 17 martie 2006, Curtea de Apel București a schimbat încadrarea juridică a faptelor și l-a condamnat pe reclamant pentru acte de terorism la 15 ani de închisoare și interzicerea exercitării anumitor drepturi, inclusiv interzicerea exercitării drepturilor părintești.

70. Parchetul și reclamantul au declarat recurs. Parchetul a cerut o majorarea a pedepsei, iar reclamantul a cerut o reducere a acesteia. Reclamantul a fost reprezentat în prima ședință de avocatul din oficiu B.D., care a fost apoi înlocuit de B.A. Prin scrisoarea din 4 iulie 2006, reclamantul a recunoscut faptele și a solicitat aplicarea art. 74 din Codul penal cu privire la circumstanțele atenuante. Avocatul reclamantului a solicitat retrimiterarea cauzei la curtea de apel, cu motivarea că dreptul la apărare nu a fost respectat.

71. Prin decizia penală nr. 4333 din 5 iulie 2006, Înalta Curte de Casație și Justiție a admis ambele recursuri și a trimis cauza la Curtea de Apel București cu motivarea că apelul reclamantului nu a fost judecat. Decizia a fost pronunțată într-un complet de judecată din care făcea parte doamna judecător C.J.

72. În fața curții de apel, reclamantul a fost reprezentat, pe rând, de avocații din oficiu M.L., S.M. și din nou M.L. Reclamantul a solicitat din nou audierea martorului V.T., dar cererea sa a fost respinsă cu motivarea că declarația sa nu era utilă în cauză și că reclamantul ar fi putut dovedi legătura sa cu S.R.I. prin alte mijloace de probă. În motivele de recurs, reclamantul a mărturisit că a săvârșit faptele reținute în sarcina sa, dar a afirmat că scopul urmărit nu era unul politic, ci răzbunarea împotriva foștilor săi șefi din armată.

73. La 13 noiembrie 2006, avocatul din oficiu a susținut cauza reclamantului, argumentând că acesta nu era vinovat de acte de terorism în lipsa elementului subiectiv. Solicitând aplicarea legii mai favorabile în privința reclamantului, acesta a precizat, de asemenea, că atitudinea reclamantului, scopul acțiunii sale și lipsa intenției de rănire a persoanelor implicate impuneau reducerea pedepsei.

74. Prin decizia penală nr. 794/A din 13 noiembrie 2006, Curtea de Apel București, recalculând durata pedepsei, l-a condamnat pe reclamant la 18 ani de închisoare și interzicerea exercitării unor drepturi.

75. Reclamantul a declarat recurs. A fost asistat, pe rând, de avocații din oficiu V.D. și C.I. Reclamantul a solicitat schimbarea încadrării juridice a faptelor și, în secundar, reducerea pedepsei care i-a fost aplicată. Avocatul din oficiu a susținut că fapta de rupere de sigilii intra sub incidența unei legi privind grațierea unor pedepse și a solicitat schimbarea încadrării juridice a faptelor pentru a ține seama de faptul că reclamantul nu a acționat cu intenția specifică actelor teroriste. De asemenea, a solicitat reducerea pedepsei aplicate reclamantului.

76. Prin decizia penală nr. 975 din 22 februarie 2007, Înalta Curte de Casație și Justiție a constatat grațierea pedepselor aplicate pentru infracțiunea de rupere de sigiliu prin Legea nr. 543 din 1 octombrie 2002 privind grațierea

unor pedepse, menținând însă pedeapsa pronunțată de curtea de apel. Decizia a fost pronunțată într-un complet de judecată din care făcea parte doamna judecător C.J.

F. Acțiuni împotriva Baroului București

77. La 16 noiembrie 2005, reclamantul a introdus la instanțele administrative o acțiune în despăgubiri îndreptată împotriva Baroului București. Acesta a susținut că, în cursul procesului penal îndreptat împotriva sa, nu a beneficiat de asistență judiciară adecvată din partea avocaților desemnați din oficiu de barou.

78. Prin sentința din 21 decembrie 2005, Secția de contencios administrativ și fiscal a Tribunalului București a respins acțiunea, constatând că reclamantul nu intenționa să conteste un act administrativ.

79. Printr-o decizie definitivă din 26 iunie 2006, Curtea de Apel București a casat recursul declarat de reclamant împotriva sentinței sus-menționate pentru lipsa motivării în termenul stabilit de lege.

80. La 25 martie 2008, reclamantul a introdus la Tribunalul București o nouă acțiune în despăgubiri îndreptată împotriva Baroului București și a avocatului C.I. Cauze este în curs de judecată pe fond în fața instanțelor naționale.

II. DREPTUL INTERN RELEVANT

A. Dispozițiile relevante din Codul penal cu privire la pedepsele complementare și accesorii

81. Dispozițiile relevante din Codul penal („C. pen.”) privind pedepsele complementare și accesorii aplicabile în cazul unei condamnări penale sunt descrise în cauza *Sabou și Pârcălab împotriva României* (nr. 46572/99, pct. 21, 28 septembrie 2004). Art. 71 C. pen. a fost modificat prin Legea nr. 278/2006, intrată în vigoare la 11 august 2006, aplicarea pedepsei accesorii care consta în interzicerea dreptului prevăzut în art. 64 lit. d) fiind de acum încolo lăsată la aprecierea instanțelor desemnate să se ocupe de procesul penal îndreptat împotriva persoanei în cauză. Potrivit noului text al art. 71 C. pen., pentru a decide cu privire la aplicarea pedepsei accesorii constând în interzicerea exercitării drepturilor părintești, instanțele trebuie să țină seama de natura și gravitatea infracțiunii, de împrejurările cauzei, de persoana infractorului și de interesele copilului.

B. Ordinul nr. 383/2003 al Direcției Naționale a Penitenciarelor privind deținuții cu grad sporit de pericolozitate

82. Acest ordin, adoptat la 10 octombrie 2003, este redactat astfel în părțile relevante:

„I. Clasificarea deținuților în categoria celor cu grad sporit de pericolozitate:

1. La clasificarea deținuților în categoria celor cu grad sporit de pericolozitate, trebuie să se țină seama, în principiu, de următoarele elemente:

- a) natura infracțiunii, circumstanțele în care a fost săvârșită și durata pedepsei;
- b) conduita deținuților înainte de arestare și în timpul cercetărilor;
- c) informațiile strânse în cursul unei pedepse executate deja, în cursul unei perioade de izolare sau în cursul cazării într-o altă unitate;
- d) conduita din timpul detenției [...]

5. Se alcătuiesc dosare de evaluare și de intervenție socio-educativă pentru toți deținuții clasificați în această categorie [...]

6. Pe baza dosarului de evaluare și de intervenție socio-educativă, comisia examinează lunar conduita deținuților clasificați în această categorie și prezintă comandantului/directorului unității propuneri de menținere în sau scoatere din această categorie a anumitor deținuți [...]

III. Măsurile de siguranță și aplicarea regimului de executare a pedepselor privative de libertate

1. Deținuții din această categorie se cazează în secții și camere separate. Camerele, pe cât posibil de cel mult 10 locuri, se dotează ca celelalte spații de locuit, cu uși și sisteme de închidere de maximă siguranță. Acestea sunt sub supraveghere în permanență, [...]

2. [...] Deținuții sunt supuși în mod obligatoriu unor percheziții corporale amânunțite la intrarea în/ieșirea din cameră.

4. În fiecare zi, în timpul ieșirii deținuților la plimbare sau pentru alte activități, se controlează camerele, barele de la ferestre și sistemele de închidere a ușilor [...]. Activitatea de plimbare a acestei categorii de deținuți se desfășoară în locuri special amenajate, [...] separat de ceilalți deținuți.

5. Sub supravegherea adjunctului unității, în fiecare săptămână deținuții sunt percheziționați, iar camerele sunt verificate în detaliu, acordându-se o atenție deosebită barelor, grupurilor sanitare, pereților, podelelor, tavanelor, instalațiilor, paturilor și saltelelor etc. [...]

7. Activitățile prevăzute în programul zilnic aprobat se desfășoară separat de ceilalți deținuți; se prevăd supravegherea și însoțirea de către un număr suficient de polițiști pentru a preveni incidentele. [...]

10. [...] Vizitele se desfășoară, în principiu, în cabină, cu supravegherea atentă a acestei activități. Comandantul/directorul unității, în anumite situații, poate să aprobe vizita normală, la masă [...]

IV. Transferul deținuților cu grad sporit de periculozitate la organele judiciare, spitale, dispensare și orice alt loc în afara penitenciarului:

3. [...] Deținuților din această categorie li se vor aplica mijloace de imobilizare sigure în timpul deplasării cu mijloace de transport la organe judiciare, spitale, dispensare sau alte locuri în afara locului de deținere. În instanțe, această măsură se aplică atunci când deținutul este transportat din camera de deținere în boxa prevăzută în sala de judecată, precum și pe durata procesului, președintele completului de judecată fiind informat cu privire la această măsură. Dacă acesta din urmă o dispune, mijloacele de imobilizare se vor scoate. [...]"

83. În Ordinul nr. 3131/2003 al Ministrului Justiției privind durata și periodicitatea vizitelor deținuților, în vigoare de la 26 noiembrie 2003 până la 27 decembrie 2007, se prevedea că persoanele arestate preventiv au dreptul să primească patru vizite pe lună, durata fiind de la 30 de minute până la 2 ore.

84. Legea nr. 275/2006 privind executarea pedepselor și a măsurilor dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal a fost publicată în Monitorul Oficial din 20 iulie 2006 și a intrat în vigoare la 18 octombrie 2006. Potrivit art. 20 alin. (1) din lege, persoanele condamnate la pedeapsa închisorii mai mare de 15 ani sunt din oficiu încadrate ca periculoase și li se aplică regimul de maximă siguranță. În paralel, art. 20 alin. (2) prevede că „în mod excepțional, natura și modul de săvârșire a infracțiunii, precum și persoana condamnatului pot determina includerea persoanei condamnate în regimul de executare imediat inferior ca grad de severitate” (adică regimul închis). Potrivit art. 26 din aceeași lege, schimbarea regimului de executare a pedepselor privative de libertate în regimul imediat inferior ca grad de severitate se face la cererea persoanei condamnate sau la sesizarea comisiei pentru individualizarea regimului de executare a pedepselor privative de libertate „dacă persoana condamnată a avut o bună conduită și a făcut eforturi serioase pentru reintegrare socială”. Legea nu prevede o anumită perioadă de așteptare până când se poate relaxa regimul aplicat unui deținut.

II. DREPTUL INTERNAȚIONAL RELEVANT

85. Părțile relevante din Recomandarea REC(2006)2 a Comitetului de Miniștri către statele membre cu privire la Regulile europene privind penitenciarele, adoptată la 11 ianuarie 2006, sunt prezentate în *Enea împotriva Italiei* [(MC), nr. 74912/01, pct. 48, CEDO 2009-...].

86. Principalele concluzii ale Comitetului European pentru Prevenirea Torturii (CPT) formulate în urma vizitelor efectuate în penitenciare din România, precum și observațiile generale ale CPT, sunt prezentate pe scurt în

Bragadireanu împotriva României (nr. 22088/04, pct. 73-76, 6 decembrie 2007).

87. Raportul CPT publicat în aprilie 2003 în urma vizitei efectuate în februarie 1999 în mai multe penitenciare, inclusiv Penitenciarul București-Jilava, s-a încheiat astfel:

„Condițiile de detenție ale mării majorități a deținuților din aceste unități erau mizerabile. [...] Gradul de suprapopulare a dus la condiții de detenție care reprezentau o atingere, chiar un afront, adus demnității umane. De fapt, marea majoritate a deținuților erau supuși unui ansamblu de factori negativi – suprapopulare, condiții materiale precare, lipsă de activități – ceea ce ar merita cu ușurință calificativul de tratament inuman și degradant. [...] Lipsa drastică de spațiu vital și insuficiența paturilor generau o promiscuitate inacceptabilă pentru marea majoritate a deținuților. Cu titlu de exemplu, [în Penitenciarul Jilava] un număr de până la 8 deținuți trebuiau să împartă celule de 13 m², și între 35 și 40, celule între 20 m² și 35 m². În plus, lenjeria de pat era cel mai adesea de proastă calitate, murdară și uzată. În plus, numeroase celule erau murdare [...]”

88. Cu ocazia vizitei sale din iunie 2006 într-o secție din Penitenciarul București-Jilava destinată deținuților încadrați ca periculoși (raport publicat la 11 decembrie 2008), CPT a constatat că particularitățile constatate cu ocazia vizitei sale din 1999 erau în continuare valabile pentru secția în cauză, inclusiv în ceea ce privea suprapopularea sau condițiile de igienă. Partea relevantă a acestui raport care descrie ca „îngrozitoare” condițiile materiale de detenție din secția destinată deținuților periculoși din Penitenciarul București-Jilava, este inclusă în cauza *Eugen Gabriel Radu împotriva României* (nr. 3036/04, pct. 15, 13 octombrie 2009).

89. Partea relevantă din raportul CPT referitoare la măsurile de siguranță pentru deținuții periculoși are următorul cuprins:

„[...] 74. CPT dorește să își exprime îngrijorarea cu privire la prezența permanentă a grupeii speciale de intervenție echipate cu cagule în anumite secții de deținere. [...] delegația a constatat în Penitenciarul București-Jilava că membrii echipați cu cagule din grupa de intervenție, cărora le erau repartizate în permanență sarcinile de supraveghere, escortă și percheziție în secția de deținere destinată deținuților încadrați ca periculoși, impuneau acolo o atmosferă foarte apăsătoare. Ar trebui adăugat că membrii grupelor de intervenție erau îmbrăcați în uniformă neagră foarte distinctă și dotați cu bastoane și spray iritant perfect vizibile [...]”

În scrisoarea din 26 octombrie 2006, autoritățile române au subliniat că, în urma vizitei, s-au luat măsuri pentru ca acestor grupe să nu li se mai atribuie sarcini de supraveghere, percheziție și escortă a deținuților în penitenciare. Acesta este un progres care merită salutat. Cu toate acestea, autoritățile române nu par să fi luat măsuri în ceea ce privește purtarea cagulei de către membrii acestor grupe [...]

d. măsuri de siguranță

101. CPT a comunicat deja observațiile sale cu privire la prezența permanentă, în secția destinată deținuților încadrați ca periculoși în Penitenciarul București-Jilava, a membrilor unei grupe de intervenție echipați cu cagulă și înarmați, care avea sarcini de supraveghere, escortă și percheziție. În acest sens, Comitetul face trimitere la pct. 74.

102. CPT are rezerve serioase cu privire la practica observată în Penitenciarul București-Jilava, constând în încătușarea sistematică, din momentul scoaterii din camere, a celor condamnați la detențiune pe viață și a altor deținuți încadrați ca periculoși. [...] În opinia CPT, este inacceptabilă recurgerea sistematică la mijloace de constrângere fără o evaluare individualizată a riscurilor. În scrisoarea din 26 octombrie 2006, autoritățile române au informat Comitetul că imobilizarea cu cătușe a deținuților se efectuează doar în mod excepțional și la decizia directorului unității [...]

f. clasificarea deținuților considerați periculoși

108. [...] Procedurile de clasificare a deținuților considerați periculoși și de reexaminare a statutului acestora au fost definite printr-un regulament intern specific, emis de Administrația Națională a Penitenciarelor. Conform acestui regulament, deținuții pot fi clasificați ca periculoși prin decizia unei comisii speciale [...] Clasificarea deținuților ca periculoși se reexaminează la fiecare 3 luni. Această reexaminare se efectuează pe baza dosarului deținutului și a unei evaluări efectuate de psiholog. Se iau în considerare comportamentul și atitudinea deținutului, precum și participarea sa la activități educative și culturale.

Întrevederile cu membrii personalului și examinarea diverselor dosare ale deținuților încadrați ca periculoși au arătat că formalitățile impuse de regulamentul sus-menționat au fost respectate în practică, în general, în toate unitățile vizitate.

Cu toate acestea, delegația a observat o serie de deficiențe majore ale sistemului actual. În special, deciziile de clasificare și, mai ales, de menținere a clasificării păreau adesea stereotipizate. Motivele lor erau menționate rar, sau chiar deloc. În plus, deținuții în cauză nu aveau nicio întrevedere cu comisia înainte de adoptarea unei decizii în privința lor, nu primeau o copie a deciziei și nu erau informați întotdeauna cu privire la posibilitatea de a contesta măsura în instanță și modul în care puteau să facă acest lucru. Prin urmare, nu este surprinzător faptul că, în practică, deciziile comisiei au fost rareori atacate.

CPT recomandă autorităților române să revizuiască procedurile de clasificare a deținuților în ceea ce privește gradul de pericolozitate al acestora, precum și procedurile de revizuire a statutului acestora, având în vedere observațiile de mai sus [...]"

ÎN DREPT

I. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ART. 3 DIN CONVENȚIE

90. Reclamantul se plânge de faptul că a fost clasificat ca deținut periculos din cauza naturii faptelor pentru care a fost urmărit penal și că a fost supus regimului penitenciar impus acestei categorii de deținuți. În plus, denunță condițiile inumane în care a fost deținut în Penitenciarul București-Jilava, în special supraaglomerarea camerelor. Reclamantul invocă art. 3 din Convenție, care prevede următoarele:

„Nimeni nu poate fi supus torturii, nici pedepselor sau tratamentelor inumane ori degradante.”

91. Guvernul contestă acest argument.

A. Cu privire la admisibilitate

92. Curtea constată că acest capăt de cerere nu este vădit nefondat în sensul art. 35 § 3 din Convenție. De asemenea, Curtea constată că acesta nu prezintă niciun alt motiv de inadmisibilitate. Prin urmare, este necesar să fie declarat admisibil.

B. Cu privire la fond

93. Curtea constată că acest capăt de cerere are trei elemente: pe de o parte, reclamantul se plânge că a fost încadrat în categoria deținuților periculoși; pe de altă parte, se plânge că a fost supus unui regim penitenciar strict; de asemenea, se plânge de condițiile de detenție necorespunzătoare din Penitenciarul București-Jilava. Curtea le va examina pe rând.

1. Încadrarea reclamantului în categoria deținuților periculoși

a. Argumentele părților

94. Reclamantul se plânge în primul rând că a fost încadrat automat în categoria deținuților periculoși, această decizie fiind întemeiată exclusiv pe natura faptelor imputate și a infracțiunilor pentru care a fost urmărit penal. Subliniază că în niciun moment comportamentul său nu a fost luat în considerare de administrația penitenciarului, deși în timpul șederii sale în penitenciar nu a fost niciodată violent.

95. Reclamantul susține, de asemenea, că încadrarea sa în categoria deținuților periculoși a avut consecința deținerii sale alături de persoane condamnate definitiv, deși se afla doar în arest preventiv. Subliniază, de asemenea, că a fost supus unui regim penitenciar mai strict, care includea percheziții corporale inopinate cel puțin o dată pe săptămână, drept de vizită limitat la 30 de minute, exercitat în prezența agenților echipați cu cagule și prin dispozitive de separare din sticlă, o plimbare cu o durată de doar o jumătate de oră pe zi, percheziție corporală automată la fiecare ieșire din penitenciar și purtarea cătușelor. Potrivit reclamantului, efectul cumulativ al acestor măsuri repetitive se interpretează ca rele tratamente, contrare art. 3 din Convenție.

96. În final, reclamantul subliniază că măsurile de siguranță suportate de deținuții periculoși au fost criticate de CPT în raportul său întocmit în urma unei vizite la Penitenciarul București-Jilava în 2006, la scurt timp după șederea sa în acel penitenciar (supra, pct. 89).

97. După ce a făcut referire la principiile stabilite în jurisprudența Curții cu privire la relele tratamente, Guvernul constată, cu titlu introductiv, că instanțele naționale au declarat ca întemeiată decizia de a-l clasifica pe reclamant în categoria deținuților periculoși (supra, pct. 34). Potrivit acestuia, măsura a fost justificată de natura infracțiunilor imputate reclamantului, și anume tentativă de omor și acte de terorism. Acesta constată că măsura în litigiu și restrângerile care decurg din încadrarea unui deținut în categoria deținuților periculoși au o bază legală în dreptul intern, și anume Ordinul nr. 383/2003 al Direcției Naționale a Penitenciarelor, al cărui scop este asigurarea siguranței în penitenciare.

98. În continuare, Guvernul consideră că regimul penitenciar aplicat reclamantului în urma clasificării sale în categoria deținuților periculoși nu atinge nivelul de gravitate necesar pentru a aduce atingere art. 3 din Convenție. Astfel, în ceea ce privește perchezițiile corporale la care a fost supus reclamantul, aceasta consideră că, spre deosebire de alte cauze examinate de Curte, în prezenta cauză, reclamantul intenționează să conteste doar periodicitatea acestora. Potrivit Guvernului, periodicitatea perchezițiilor, definită în ordinul sus-menționat, corespundea unor imperative de siguranță, acestea având loc după ce reclamantul a intrat în contact fie cu persoane din exterior, fie cu alți deținuți. Subliniază, de asemenea, că perchezițiile corporale nu constituiau o regulă și că perchezițiile corporale zilnice, în timpul cărora deținuții erau obligați să se dezbrace parțial, se efectuau cu respectarea demnității umane și a intimității deținuților.

99. În ceea ce privește mijloacele de siguranță folosite în timpul deplasărilor în exteriorul penitenciarului, Guvernul precizează că reclamantul a fost imobilizat doar cu cătușe. Subliniază că reclamantul nu a demonstrat că purtarea cătușelor urmărea să îl înjosească ori să îl umilească sau că l-a afectat fizic. În mod similar, consideră că restrângerea dreptului la vizită la efectuarea de vizite în cabină în prezența agenților echipați cu cagulă nu a avut ca scop umilirea reclamantului, ci doar asigurarea siguranței unității și nu a adus atingere confidențialității conversațiilor. A menționat că vizitele puteau dura între o jumătate de oră și 2 ore, în funcție de numărul de vizitatori și de spații disponibile. În plus, durata plimbării reclamantului putea ajunge până la o oră.

100. În fine, referindu-se la jurisprudența Curții în materie, Guvernul consideră că regimul la care a fost supus reclamantul nu este disproporțional în raport cu faptele imputate.

b. Motivarea Curții

i) Principii generale

101. Curtea reafirmă pentru început că art. 3 din Convenție consacră una dintre cele mai importante valori ale societăților democratice. Acesta interzice în termeni absoluți tortura și tratamentul sau pedepsele inumane ori degradante, indiferent de circumstanțele și acțiunile victimei [*Labita împotriva Italiei* (MC) nr. 26772/95, pct. 119, CEDO 2000-IV], chiar și în cele mai dificile circumstanțe, precum combaterea terorismului și a crimei organizate [*Ramirez Sanchez împotriva Franței* (MC), nr. 59450/00, pct. 115, CEDO 2006-IX].

102. Curtea amintește de asemenea jurisprudența sa conform căreia, pentru a intra sub incidența art. 3, relele tratamente trebuie să atingă un nivel minim de gravitate. Aprecierea acestui nivel minim este relativă în esență; ea depinde de datele cauzei în ansamblu, în special de durata tratamentului și de efectele sale fizice sau mintale precum și, uneori, de sex, vârstă, starea de sănătate a victimei etc. (a se vedea, printre altele, *Enea*, citată anterior, pct. 55).

103. Curtea a statuat deja că, pentru ca o pedeapsă sau tratamentul care o însoțește să fie calificat(ă) drept „inuman(ă)” sau „degradant(ă)”, suferința sau umilirea trebuie să le depășească pe cele pe care le implică în mod inevitabil o anumită formă de tratament legitim sau de pedeapsă legitimă [a se vedea *V. împotriva Regatului Unit* (MC), nr. 24888/94, pct. 71, CEDO 1999-IX; și *Enea*, citată anterior, pct. 56]. Deși este necesar să se ia în considerare chestiunea dacă scopul tratamentului a fost de a umili sau de a înjosi victima, absența unui astfel de scop nu poate exclude definitiv constatarea unei încălcări a art. 3 (*Peers împotriva Greciei*, nr. 28524/95, pct. 74, CEDO 2001-III; și *Kalashnikov împotriva Rusiei*, nr. 47095/99, pct. 101, CEDO 2002-VI).

104. Deși măsurile privative de libertate implică adesea un element de suferință sau umilire, nu se poate spune că detenția într-un penitenciar de maximă siguranță, fie ca măsură provizorie, fie în urma unei condamnări penale, ridică în sine o problemă în raport cu art. 3 din Convenție (*Van der Ven împotriva Țărilor de Jos*, nr. 50901/99, pct. 50, CEDO 2003-II). Sarcina Curții se limitează la examinarea situației personale a reclamantului care a fost supus regimului în litigiu (*Aerts împotriva Belgiei*, 30 iulie 1998, pct. 34-37, *Culegere de hotărâri și decizii* 1998-V). În această privință, Curtea a subliniat că, deși considerente de ordin public pot determina statele să înființeze penitenciare de maximă siguranță pentru anumite categorii de deținuți, art. 3 din Convenție le obligă totodată să se asigure că fiecare persoană este deținută în condiții compatibile cu respectarea demnității umane, că modurile de executare a măsurii nu supun persoana în cauză unei suferințe sau unei încercări de o intensitate care depășește nivelul inevitabil de suferință inerent detenției și că, ținând seama de cerințele practice ale privării de libertate, sănătatea și confortul deținutului sunt asigurate în mod

corespunzător [*Kudla împotriva Poloniei* (MC), nr. 30210/96, pct. 92-94, CEDO 2000-XI]. În plus, măsurile luate în cadrul detenției trebuie să fie necesare pentru atingerea scopului legitim urmărit (*Frérot împotriva Franței*, nr. 70204/01, 12 iunie 2007, pct. 37).

105. Pentru a evalua dacă o astfel de măsură poate intra sub incidența art. 3 într-o anumită cauză, este necesar să se țină seama de împrejurările cauzei, de gravitatea măsurii, de durata acesteia, de obiectivul urmărit de aceasta și de efectele sale asupra persoanei în cauză (*Van der Ven*, citată anterior, pct. 51). La evaluarea condițiilor de detenție, este necesar să se ia în considerare efectele cumulate ale acestora (*Lorsé și alții împotriva Țările de Jos*, nr. 52750/99, pct. 74, 4 februarie 2003).

ii) Aplicarea în prezenta cauză

106. Revenind la circumstanțele cauzei, Curtea constată că reclamantul urmărește să critice faptul că modul în care a fost clasificat în categoria deținuților periculoși și regimul care i-a fost aplicat în consecință au adus atingere drepturilor sale garantate de art. 3 din Convenție.

107. Curtea constată, de asemenea, că raportul CPT întocmit în urma vizitei la Penitenciarul București-Jilava în 2006, la un an după șederea reclamantului în acest penitenciar, conține o descriere a criteriilor de clasificare a unui deținut în categoria deținuților periculoși, precum și a măsurilor de siguranță aplicate (supra, pct. 89). Cu toate acestea, Curtea consideră că răspunsul la întrebarea dacă reclamantul a fost sau nu supus unui tratament contrar art. 3 din Convenție depinde de măsura în care acesta a fost afectat personal.

α Clasificarea reclamantului în categoria deținuților periculoși

108. În ceea ce privește primul element al capătului de cerere formulat de reclamant, Curtea consideră că, cu excepția cazului în care este arbitrară, decizia de clasificare a unui deținut într-o anumită categorie de regim penitenciar nu intră în sine sub incidența art. 3 din Convenție.

109. În această privință, Curtea amintește că reclamantul a fost încadrat în categoria deținuților periculoși, avându-se în vedere natura faptelor imputate, în temeiul Ordinului nr. 383/2003 al Direcției Naționale a Penitenciarelor. Ordinul nr. 383/2003 prevedea, printre alte criterii pentru clasificarea unui deținut în categoria deținuților periculoși, natura infracțiunii, circumstanțele în care a fost săvârșită aceasta și durata pedepsei aferente. În prezenta cauză, atât administrația penitenciarului, cât și Judecătoria București au considerat că aceste criterii sunt suficiente pentru a-l clasifica pe reclamant în categoria deținuților periculoși (supra, pct. 34).

110. Curtea observă că prezenta cauză pare să fie diferită de cauzele îndreptate împotriva Țărilor de Jos și Italiei citate anterior, în care, pe lângă gravitatea infracțiunilor pentru care reclamantii au fost urmăriți penal, pentru a justifica luarea unei astfel de măsuri, autoritățile naționale au invocat, de

asemenea, riscul concret de evadare și de recidivă (*Van der Ven*, citată anterior; *Lorsé și alții*, citată anterior), riscul de a aduce atingere siguranței penitenciarului [*Salah împotriva Țărilor de Jos*, nr. 8196/02, pct. 6, CEDO 2006-IX (extrase)] sau posibilitatea de a menține legături cu grupări infracționale [*Messina împotriva Italiei* (dec.), nr. 25498/94, CEDO 1999-V]. Cu toate acestea, având în vedere gravitatea sporită a infracțiunilor care erau imputate reclamantului și pentru care a fost condamnat ulterior, Curtea acceptă decizia autorităților naționale (*mutatis mutandis*, *Van der Ven*, citată anterior, pct. 55).

111. În continuare, Curtea constată că părțile nu au informat-o dacă s-au efectuat reexaminări în cazul reclamantului pentru a se asigura că durata deținerii în regim de siguranță sporită și gradul de siguranță nu depășesc nevoile concrete. Cu toate acestea, ia act de intrarea în vigoare a Legii nr. 275/2006 privind executarea pedepselor și a măsurilor dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal, care prevede posibilitatea ca deținuții clasificați ca fiind periculoși să solicite și să obțină o schimbare a regimului de executare a pedepselor privative de libertate, ținându-se seama de persoana acestora (supra, pct. 84). Prin urmare, reclamantul are posibilitatea de a solicita instanțelor naționale reexaminarea regimului de executare a pedepselor privative de libertate.

112. În speță, în opinia Curții, clasificarea reclamantului în categoria deținuților periculoși cu posibilitatea de a obține o reexaminare pe baza criteriilor care țin seama de conduita sa nu atinge pragul de gravitate pentru a aduce atingere în sine art. 3 din Convenție.

β Regimul penitenciar la care a fost supus reclamantul în urma clasificării sale în categoria deținuților periculoși

113. Reclamantul se plânge de regimul penitenciar la care a fost supus în urma clasificării sale în categoria deținuților periculoși. Nu s-a contestat faptul că, după ce a fost clasificat în această categorie, reclamantul a fost supus unor măsuri de siguranță foarte stricte.

114. Curtea constată că reclamantul a fost cazat într-o cameră alături mai mulți condamnați definitiv și că dreptul său la plimbare zilnică și de a primi vizite a fost redus. Curtea amintește că, anterior, a susținut că izolarea senzorială completă însoțită de izolarea socială totală poate distruge personalitatea și constituie o formă de tratament inuman care nu poate fi justificată de cerințele de siguranță sau de alte motive. În speță, deși este adevărat că dreptul său de a primi vizite a fost redus la patru vizite pe lună cu o durată cuprinsă între 30 de minute și 2 ore și că nu putea să se întâlnească cu vizitatorii săi decât în spatele unui dispozitiv de separare din sticlă, Curtea nu poate totuși să concluzioneze că reclamantul a fost supus izolării senzoriale sau izolării sociale complete (*Messina*, citată anterior; și *Van der Ven*, citată anterior, pct. 31).

115. În ceea ce privește perchezițiile corporale, Curtea constată că, în prezenta cauză, reclamantul nu susține că a fost victima unor polițiști de penitenciare care au acționat în scopul umilirii sale (*a contrario Valašinas împotriva Lituaniei*, nr. 44558/98, pct. 117, CEDO 2001-VIII; și *Iwańczuk împotriva Poloniei*, nr. 25196/94, pct. 59, 15 noiembrie 2001). Reclamantul se limitează să spună că a fost supus percheziției corporale inopinate o dată pe săptămână și de fiecare dată când era scos din penitenciar. Astfel, s-a plâns de sistemul general de percheziții la care a fost supus.

116. Cu toate acestea, Curtea a statuat deja că un astfel de tratament nu este în sine lipsit de legitimize: perchezițiile corporale, chiar și complete, se pot dovedi uneori necesare pentru a asigura siguranța într-un penitenciar – inclusiv cea a deținutului însuși –, pentru apărarea ordinii sau prevenirea infracțiunilor (a se vedea, citate anterior, hotărârile *Valašinas*, pct. 117, *Van der Ven*, pct. 60 și *Lorsé*, pct. 72). În plus, nu se poate spune că, în principiu, o astfel de percheziție implică un grad de suferință sau de umilire care depășește inevitabilul (*Frérot*, citată anterior, pct. 40).

117. Totuși, este cert că perchezițiile corporale, pe lângă faptul că trebuie să fie „necesare” pentru a atinge unul dintre aceste scopuri urmărite (*Ramirez Sanchez*, citată anterior, pct. 119), trebuie să fie efectuate în conformitate cu „proceduri adecvate” (a se vedea, de exemplu, *Valašinas*, citată anterior). Astfel cum s-a menționat mai sus, pentru a stabili dacă s-a depășit pragul de gravitate dincolo de care o formă de rele tratamente intră sub incidența acestei dispoziții, este necesar să se țină seama de datele în ansamblu ale fiecărei cauze. Astfel, Curtea a concluzionat că s-a depășit acest prag în cazul perchezițiilor corporale complete care au fost efectuate, fiecare, în conformitate cu procedurile obișnuite, pe motiv că o astfel de percheziție se efectua în fiecare săptămână, în mod sistematic, de rutină și fără o justificare clară referitoare la comportamentul reclamantului (*Van der Ven*, citată anterior, pct. 58 și urm.; și *Lorsé*, citată anterior, 70).

118. În prezenta cauză, părțile nu contestă faptul că reclamantul a fost supus unor percheziții corporale inopinate în fiecare săptămână și la fiecare ieșire din penitenciar, precum și perchezițiilor corporale la fiecare ieșire din/intrare în cameră.

119. Curtea constată că Ordinul nr. 383/2003 care reglementează măsurile de siguranță aplicabile deținuților periculoși precizează că perchezițiile corporale trebuie efectuate sistematic în cazul deținuților care intră și ies din camerele lor, indiferent de motivul deplasării, precum și o dată pe săptămână, în timpul percheziției camerei. Ordinul nu precizează împrejurările în care percheziția este integrală sau parțială. Cu toate acestea, așa cum reiese dintr-o scrisoare din 17 decembrie 2008 din partea Direcției Generale a Penitenciarelor adresată Guvernului, percheziția săptămânală îl obliga pe reclamant să se dezbrace complet, iar în timpul percheziției efectuate de fiecare dată când deținutul ieșea din sau intra în camera sa trebuia să se dezbrace parțial. De asemenea, dintr-o scrisoare similară din 25 noiembrie

2008 reiese că în timpul deplasării reclamantului în exteriorul penitenciarului, se efectuau percheziții corporale amănunțite indiferent de motivul deplasării (supra, pct. 18).

120. Având în vedere cele de mai sus, Curtea este uimită de faptul că, deși ordinul sus-menționat nu diferențiază sau nu descrie modul în care trebuie să se efectueze perchezițiile, în practică s-au aplicat diferite metode de percheziție, mai mult sau mai puțin intruzive în intimitatea corporală. Astfel, deși textul menționează „percheziții corporale amănunțite”, nu s-a stabilit în ce circumstanțe deținuții erau obligați să se dezbrace complet sau parțial, acest element părând să fi fost la latitudinea personalului penitenciarului (*mutatis mutandis*, *Frérot*, citată anterior, pct. 46). Curtea poate înțelege că, în astfel de circumstanțe și într-un domeniu atât de sensibil, persoanele private de libertate, precum reclamantul, pot avea sentimentul că sunt victime ale unor măsuri arbitrare.

121. Curtea constată, mai presus de toate, că, deși unele din perchezițiile corporale efectuate la ieșirea din penitenciar ar putea avea o justificare legată de siguranță, reclamantul era obligat să se supună perchezițiilor corporale inopinate o dată pe săptămână. Natura sistematică a acestor percheziții săptămânale nu este pusă în discuție de către părți. În opinia Curții, aceste percheziții erau de rutină și nu aveau nicio justificare legată de comportamentul reclamantului, mai ales că autoritățile nu descoperiseră vreodată ceva în timpul unei percheziții corporale asupra reclamantului (*mutatis mutandis*, *Van der Ven*, citată anterior, pct. 58; și *Wieser împotriva Austriei*, nr. 2293/03, pct. 40, 22 februarie 2007).

122. În final, Curtea constată că, în timpul detenției reclamantului în secția deținuților periculoși din Penitenciarul București-Jilava, polițiști de penitenciare echipați cu cagule efectuau perchezițiile și stăteau aproape de deținuți în timpul vizitelor (supra, pct. 89 și 99). Cu îngrijorare, Curtea consideră că este de intimidare această practică care, fără a intenționa să îl umilească pe reclamant, îi putea provoca un sentiment de anxietate. Deși este adevărat că, potrivit raportului CPT, această practică nu mai este de actualitate, rămâne totuși faptul că reclamantul a trebuit să i se supună în timpul detenției sale în Penitenciarul București-Jilava.

123. Având în vedere faptul că reclamantul era deja supus unui mare număr de măsuri de control, Curtea consideră că practica perchezițiilor corporale săptămânale la care a fost supus, deși nu exista niciun imperativ de siguranță convingător, i-au putut provoca sentimente de natură să îl umilească și să îl înjosească.

124. În concluzie, Curtea constată că regimul penitenciar la care a fost supus reclamantul în urma clasificării sale în categoria deținuților periculoși echivalează în prezenta cauză cu un tratament contrar art. 3 din Convenție.

Prin urmare, a fost încălcată această dispoziție.

2. Condițiile materiale de detenție din Penitenciarul București-Jilava

a. Argumentele părților

125. Reclamantul se plânge de condițiile de detenție necorespunzătoare din Penitenciarul București-Jilava, în special de supraaglomerare. Acesta arată că, în mod constant, spațiul său vital a fost sub standardele stabilite de Curte și de CPT. Susține că în cameră erau cazați mai mulți deținuți decât numărul de paturi disponibile și că spațiul de locuit era redus și mai mult de mobilier și de obligația deținuților de a-și desfășura toate activitățile gospodărești în cameră. Face referire la constatările făcute de CPT în rapoartele sale în urma vizitei la Penitenciarul București-Jilava și la cele făcute de APADOR-CH într-un raport întocmit în urma unei vizite la același penitenciar în 2003. Reclamantul subliniază că supraaglomerarea este o problemă cu caracter sistemic în România.

126. Guvernul face referire la faptele relevante ale cauzei. Acesta consideră că raportul întocmit de APADOR-CH nu poate fi reținut ca probă a afirmațiilor reclamantului, întrucât această organizație a reprezentat mai mulți reclamanți în fața Curții.

b. Motivarea Curții

127. Curtea amintește, în primul rând, că art. 3 din Convenție impune statului să se asigure că fiecare persoană este deținută în condiții care sunt compatibile cu respectarea demnității umane, că modalitățile de executare nu supun persoana în cauză unei suferințe sau unei încercări de o intensitate care depășește nivelul inevitabil de suferință inerent detenției și că, ținând seama de cerințele practice ale privării de libertate, sănătatea și confortul deținutului sunt asigurate în mod corespunzător [*Kudla*, citată anterior, pct. 92-94). La evaluarea condițiilor de detenție, este necesar să se țină seama de efectele cumulate ale acestora, precum și de afirmațiile specifice ale reclamantului (*Dougoz împotriva Greciei*, nr. 40907/98, pct. 46, CEDO 2001-II).

128. Curtea constată că reclamantul se plânge de condițiile materiale, în special de supraaglomerare, pe care a trebuit să le suporte în timpul detenției sale timp de aproximativ 15 luni în Penitenciarul București-Jilava. Curtea consideră că susținerile reclamantului sunt „credibile”, având în vedere faptul că reflectă realități descrise de CPT în diferitele rapoarte întocmite în urma vizitelor sale în penitenciarul respectiv (supra, pct. 87-88). În această privință, Curtea constată că, în prezenta cauză, dispune de elemente suficiente pentru a-și forma o opinie privind capătul de cerere formulat de reclamant, fără a fi necesar să ia în considerare raportul întocmit de APADOR-CH la care se referă reclamantul.

129. Curtea constată că, în Penitenciarul București-Jilava, reclamantul a împărțit cu alți 19 deținuți o cameră de 9 paturi (supra, pct. 38). Acest fapt nu a fost contrazis de Guvern. Deși perioada în care a rămas în această cameră

nu este specificată de părți, Curtea deduce din aceste date că, cel puțin pentru o perioadă de timp, reclamantul s-a confruntat cu o supraaglomerare gravă în penitenciar. Într-adevăr, fiecare dintre persoanele cazate în aceeași cameră cu reclamantul dispunea de un spațiu de aproximativ 0,75 m². Curtea constată, de asemenea, că, deși reclamantul nu a fost nevoit să împartă patul, spațiul prevăzut pentru un deținut a variat între 1,50 și 1,57 m², ceea ce este cu mult sub norma recomandată în raportul CPT (4 m²) întocmit la finalul ultimei sale vizite în unitățile penitenciare românești, inclusiv Jilava. În plus, consideră că este oportun să se ia în considerare faptul că acest spațiu era în realitate redus și mai mult din cauza prezenței mobilierului, care micșora camerele (*Viorel Burzo împotriva României*, nr. 75109/01 și 12639/02, pct. 98, 30 iunie 2009; și *Brândușe împotriva României*, nr. 6586/03, pct. 49, 7 aprilie 2009). De asemenea, reclamantul stătea în interior în cea mai mare parte a zilei, beneficiind de o plimbare în curtea penitenciarului doar pentru un timp foarte scurt în fiecare zi.

130. De asemenea, Curtea ia act de faptul că, din cauza supraaglomerării din penitenciare, reclamantul, aflat în arest preventiv, era obligat să împartă camera cu condamnați, condițiile sale de detenție încălcând astfel legislația națională (supra, pct. 20 și 22). După cum a observat deja Curtea, efectul cumulativ al supraaglomerării și al cazării intenționate a unei persoane într-o cameră împreună cu deținuți care ar putea prezenta un pericol pentru acesta ar putea ridica o problemă în raport cu art. 3 din Convenție (*Gorea împotriva Moldovei*, nr. 21984/05, pct. 47, 17 iulie 2007). Este adevărat că, în prezenta cauză, reclamantul nu a făcut plângere la instanțele naționale cu privire la un comportament periculos concret din partea codeținuților condamnați. Cu toate acestea, în contextul cauzei și în special având în vedere constatarea instanțelor naționale (*a contrario Gorea*, citată anterior, pct. 47 *in fine*), faptul de a fi deținut împreună cu condamnați poate constitui o circumstanță agravantă.

131. Curtea ia act de faptul că CPT, în raportul pe care l-a întocmit în urma vizitei în secția deținuților periculoși din Penitenciarul București-Jilava, la un an după transferul reclamantului la Penitenciarul Rahova, a descris condițiile materiale de detenție din unitatea vizitată ca fiind „îngrozitoare”.

132. Curtea reamintește că a concluzionat deja în multe cauze că a fost încălcat art. 3 din Convenție în principal din cauza lipsei de spațiu individual suficient [a se vedea, printre altele, *Măciucă împotriva României*, nr. 25763/03, pct. 24 și urm., 26 mai 2009; *Petrea împotriva României*, nr. 4792/03, pct. 45 și urm., 29 aprilie 2008, *Seleznev împotriva Rusiei*, nr. 15591/03, pct. 46-47, 26 iunie 2008; și *Khoudoyorov împotriva Rusiei*, nr. 6847/02, pct. 104 și urm., CEDO 2005-X (extrase)], în special în cazul secției respective din Penitenciarul București-Jilava (*Eugen Gabriel Radu împotriva României*, nr. 3036/04, pct. 30 și urm., 13 octombrie 2009). Curtea admite că, în prezenta cauză, nu există nimic care să arate că a existat o intenție reală de umilire sau de înjosire a reclamantului. Cu toate acestea, lipsa

unui astfel de scop nu poate exclude constatarea încălcării art. 3. Curtea consideră că, în speță, condițiile de detenție pe care reclamantul a trebuit să le suporte timp de aproape 15 luni cu siguranță l-au supus unor încercări de o intensitate care depășește nivelul inevitabil de suferință inerent detenției.

133. Având în vedere cele de mai sus, Curtea concluzionează că condițiile de detenție a reclamantului, în special supraaglomerarea din camera sa, combinate cu durata detenției sale în astfel de condiții, sunt echivalente cu un tratament degradant.

Prin urmare, a fost încălcat art. 3 din Convenție.

II. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ART. 6 § 2 DIN CONVENȚIE

134. Reclamantul consideră că deținerea sa împreună cu condamnați, deși era doar arestat preventiv, i-a încălcat dreptul la prezumția de nevinovăție, și invocă art. 6 § 2, care prevede următoarele:

„Orice persoană acuzată de o infracțiune este prezumată nevinovată până ce vinovăția sa va fi legal stabilită”.

135. Deși, în urma schimbării încadrării dată faptelor de către Curte, aceste susțineri ale reclamantului au fost comunicate Guvernului în raport cu art. 5 § 1 din Convenție, având în vedere observațiile părților, acestea vor fi examinate în raport cu art. 6 § 2 din Convenție, astfel cum a indicat reclamantul.

136. Reclamantul consideră că s-a adus atingere dreptului său la prezumția de nevinovăție prin faptul că a fost clasificat în categoria deținuților periculoși și a fost deținut împreună cu condamnați. Subliniază că astfel a fost tratat ca o persoană condamnată, deși se afla doar în arestare preventivă.

137. Referindu-se la jurisprudența Curții în materie, Guvernul consideră că aplicarea unui anumit regim de executare a pedepselor privative de libertate nu contravine prezumției de nevinovăție.

138. Curtea amintește că principiul prezumției de nevinovăție nu se poate interpreta ca împiedicând aplicarea unei măsuri de arestare preventivă, aceasta din urmă fiind prevăzută la art. 5 § 1 lit. c) din Convenție [*Musumeci împotriva Italiei* (dec.) nr. 33695/96, 17 decembrie 2002; și *Enea împotriva Italiei* (dec.), nr. 74912/01, 23 septembrie 2004]. Cu toate acestea, Curtea nu poate exclude posibilitatea de a pune în discuție principiul prezumției de nevinovăție, în cazul în care motivele care au stat la baza deciziei de a caza arestații preventivi împreună cu condamnații definitiv ar reflecta voința autorităților de a-i trata pe arestații preventivi ca pe condamnați. Însă în prezenta cauză nu există nicio probă în dosar pentru a ajunge la o astfel de concluzie. În plus, Curtea constată că a luat în considerare aceste susțineri ale reclamantului în cadrul examinării respectării art. 3 de mai sus (supra, pct. 130). Prin urmare, Curtea consideră că acest capăt de cerere este vădit

nefondat și că trebuie să fie respins în conformitate cu art. 35 § 4 din Convenție.

III. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ART. 6 § 1 ȘI ART. 6 § 3 DIN CONVENȚIE

139. Reclamantul invocă o serie de încălcări ale principiilor unui proces echitabil și ale dreptului la apărare, garantate de art. 6 § 1 și art. 6 § 3 lit. c)-d) din Convenție, în care se prevăd în special următoarele:

„1. Orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil [...] a cauzei sale, de către o instanță independentă și imparțială [...], care va hotărî [...] asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală îndreptate împotriva sa.”

[...]

3. Orice acuzat are, în special, dreptul:

[...]

c) să se apere el însuși sau să fie asistat de un apărător ales de el și, dacă nu dispune de mijloacele necesare pentru a plăti un apărător, să poată fi asistat în mod gratuit de un avocat din oficiu, atunci când interesele justiției o cer;

d) să întrebe sau să solicite audierea martorilor acuzații și să obțină citarea și audierea martorilor apărării în aceleași condiții ca și martorii acuzații [...].”

140. Guvernul contestă acest argument.

141. Curtea amintește că cerințele de la art. 6 § 3 constituie aspecte specifice ale dreptului la un proces echitabil garantat de § 1 al acestei dispoziții [*Van Geyseghem împotriva Belgiei* (MC), nr. 26103/95, pct. 27, CEDO 1999-I] Este așadar necesar să examineze capetele de cerere formulate de reclamant în raport cu § 3 coroborat cu principiile inerente din § 1. Astfel, Curtea va examina pe rând diferitele capete de cerere formulate de reclamant în această privință.

A. Cu privire la neacordarea de asistență judiciară

142. Reclamantul s-a plâns că avocații desemnați din oficiu i-au oferit o apărare doar de formă, refuzând să exercite toate căile de atac de care dispuneau ori să recurgă la alte mijloace de apărare.

1) Argumentele părților

143. Reclamantul consideră că avocații desemnați din oficiu pentru a-l asista în cursul procesului nu i-au oferit o apărare efectivă. Acesta susține că acordul său, în cursul procesului, de a fi reprezentat de avocați desemnați din oficiu nu a fost decât consecința faptului că, din lipsă de mijloace, nu a putut

angaja un avocat. Acesta subliniază că, în cursul procesului, a preferat uneori să se apere singur ca urmare a caracterului necorespunzător al apărării oferite de avocații din oficiu.

144. Reclamantul subliniază, de asemenea, că avocații din oficiu nu au exercitat toate căile de atac de care dispuneau și nu au elaborat o strategie pentru apărare în cauza sa. Consideră că avocații din oficiu au fost desemnați fără a se lua în considerare gravitatea acuzațiilor îndreptate împotriva sa. Observă că avocații din oficiu au avut o atitudine supusă față de judecătorii care au examinat cauza, atitudine justificată de faptul că, în opinia sa, desemnarea lor în alte cauze depinde astfel de voința judecătorilor. Aceasta concluzionează că instanțele naționale au tolerat reprezentarea pur formală prin nerespectarea dreptului său la o apărare eficientă.

145. Guvernul consideră că, în prezenta cauză, nu a existat o deficiență evidentă în activitățile avocaților din oficiu care ar fi justificat o intervenție din partea autorităților judiciare. Arată că, în cursul urmăririi penale, reclamantul a fost asistat de doi avocați aleși și că doar în timpul a două audieri, cele din 24 martie și 6 august 2003, a fost reprezentat de avocați din oficiu. De asemenea, arată că, în faza de judecată, reclamantul și-a exprimat întotdeauna acordul de a fi asistat de un avocat desemnat din oficiu și precizează că reclamantul s-a plâns pentru prima dată de o deficiență a avocatului său desemnat din oficiu la 8 decembrie 2005 (supra, pct. 66). Deși admite că reclamantul a fost asistat de mai mulți avocați din oficiu în cursul procesului, Guvernul este de părere că acești avocați i-au asigurat reclamantului o apărare efectivă.

2) Motivarea Curții

146. Curtea reamintește că, deși fiecărui acuzat i se recunoaște dreptul „să se apere el însuși sau să fie asistat de un apărător [...]”, art. 6 § 3 lit. c) nu precizează condițiile de exercitare a acestui drept. Astfel, acesta lasă statelor contractante posibilitatea de a alege mijloacele care să permită sistemului lor judiciar să îl garanteze; sarcina Curții este de a verifica dacă acea cale pe care au urmat-o este conformă cu cerințele unui proces echitabil (*Quaranta împotriva Elveției*, 24 mai 1991, seria A nr. 205, pct. 30). În această privință, nu trebuie uitat faptul că scopul Convenției este de a „proteja drepturi nu teoretice sau iluzorii, ci concrete și efective” și că desemnarea unui apărător nu garantează în sine eficacitatea asistenței pe care o poate acorda acuzatului (*Imbrioscia împotriva Elveției*, 24 noiembrie 1993, seria A nr. 275, pct. 38; și *Artico împotriva Italiei*, 13 mai 1980, seria A nr. 37, pct. 33).

147. Cu toate acestea, nu se poate imputa unui stat orice carență a unui avocat desemnat din oficiu sau ales de acuzat. Din independența baroului față de stat rezultă că exercitarea apărării este în esență responsabilitatea acuzatului și a avocatului său, care este desemnat cu titlu de asistență judiciară sau este plătit de clientul său (*Cuscani împotriva Regatului Unit*, nr. 32771/96, pct. 39, 24 septembrie 2002). Art. 6 § 3 lit. c) obligă autoritățile

naționale competente să intervină numai dacă deficiența unui avocat din oficiu este evidentă sau dacă acestea sunt în alt mod informate suficient în acest sens [*Kamasinski împotriva Austriei*, 19 decembrie 1989, seria A nr. 168, pct. 65; *Czekalla împotriva Portugaliei*, nr. 38830/97, pct. 60, CEDO 2002-VIII; *Sannino împotriva Italiei*, nr. 30961/03, pct. 49, CEDO 2006-VI; și *Hermi împotriva Italiei (MC)*, nr. 18114/02, pct. 96, CEDO 2006-XII].

148. În prezenta cauză, reclamantul a fost acuzat, printre altele, de acte de terorism și tentativă de omor, fapte de o gravitate deosebită. În plus, reclamantul era pasibil de pedeapsa închisorii și a fost condamnat la mulți ani de închisoare. Procesul a avut așadar o anumită miză. Prin urmare, în măsura în care reclamantul susține că nu avea mijloacele necesare pentru a folosi serviciile unui avocat, Curtea consideră că interesele justiției impuneau ca acesta să beneficieze de serviciile unui avocat din oficiu (*mutatis mutandis Benham împotriva Regatului Unit*, 10 iunie 1996, pct. 64, *Culegere de hotărâri și decizii 1996-III*).

149. Curtea reamintește în acest sens importanța asigurării accesului la un avocat de la prima audiere a unui suspect [*Salduz împotriva Turciei (MC)* nr. 36391/02, pct. 50-55, 27 noiembrie 2008]. Constată că, în prezenta cauză, reclamantul a fost asistat în cursul urmăririi penale, pe rând, de doi avocați aleși, care au fost prezenți la majoritatea audierilor sale, precum și la diversele acte de urmărire penală efectuate de parchet (supra, pct. 39).

150. Curtea constată că, în faza de judecată, reclamantul a fost asistat pe rând de mai mulți avocați desemnați din oficiu. Deși este regretabil faptul că nu s-a asigurat o anumită continuitate în reprezentarea reclamantului, cert este că avocații desemnați din oficiu pentru a-l reprezenta nu au fost pasivi și au susținut efectiv cauza acestuia. Astfel, Curtea constată că avocații din oficiu au prezentat argumente pe fond și au solicitat administrarea de probe după ce s-au consultat cu reclamantul (supra, pct. 54, 57, 75 și 77) și că au depus concluzii scrise la dosar (supra, pct. 53 și 57). Reclamantul a fost în măsură să explice avocaților săi propria sa versiune a faptelor, indicând elementele pe care intenționa să le conteste și atrăgând atenția asupra faptelor pe care urma să se întemeieze apărarea sa (*Stanford împotriva Regatului Unit*, 23 februarie 1994, seria A nr. 282-A, pct. 30). În ceea ce privește faptul că avocatul nu a formulat recurs, Curtea constată că hotărârea atacată nu era supusă căilor de atac, după cum au precizat de altfel instanțele naționale (supra, pct. 67). Prin urmare, Curtea consideră că reclamantul nu a justificat suficient pretensele deficiențe ale avocaților din oficiu.

151. În plus, Curtea constată că instanțele naționale au reacționat în mod concret și prompt atunci când dreptul la apărare al reclamantului nu a fost respectat. În această privință, Curtea constată că s-au acordat amânări ale judecării pentru a asigura apărarea reclamantului (pct. 56, 65 și 68). De asemenea, consideră că, în prezenta cauză, nu se poate reține nicio dependență a avocaților desemnați din oficiu față de instanțele judecătorești în măsura în

care, în conformitate cu dispozițiile legale în materie, desemnarea avocaților din oficiu era de datoria baroului sesizat, nu a instanței.

152. Curtea constată, de asemenea, că dreptul de a alege un avocat există numai dacă acuzatul dispune de mijloace pentru a plăti un apărător. Beneficiarul asistenței judiciare așadar nu are dreptul de a-și alege reprezentantul în instanță (*M. împotriva Regatului Unit*, nr. 9728/82, decizia Comisiei din 15 iulie 1983, DR 36, pag. 155) și ar fi excesiv să li se impună statelor obligația de a pune la dispoziția părților interesate avocați specializați într-un anumit tip de litigiu.

153. În final, Curtea constată că reclamantul nu susține că nu a avut posibilitatea de a participa efectiv la procesul îndreptat împotriva sa [*a contrario Timergaliyev împotriva Rusiei*, nr. 40631/02, pct. 51, 14 octombrie 2008; și *Rupa împotriva României (nr. 1)*, nr. 58478/00, pct. 230, 16 decembrie 2008]. Dimpotrivă, acesta a participat activ la proces. Astfel, Curtea consideră că, în măsura în care reclamantul nu a fost mulțumit de atitudinea sau de apărarea unuia dintre avocații desemnați din oficiu, ar fi trebuit să sesizeze instanțelor naționale nemulțumirea sa în mod susținut și argumentat cu motive relevante (supra, pct. 79).

154. În lumina celor de mai sus, Curtea consideră că acest capăt de cerere este vădit nefondat și trebuie să fie respins în conformitate cu art. 35 § 3 și art. 35 § 4 din Convenție.

B. Cu privire la imposibilitatea de a pune întrebări martorilor apărării

155. Reclamantul s-a plâns că instanțele au refuzat audierea a doi martori ai apărării, M.I. și V.T., deși el considera decisive declarațiile acestora.

1). Argumentele părților

156. Referindu-se la principiile stabilite de jurisprudența în materie, reclamantul consideră că declarațiile martorilor apărării pe care dorea să îi aducă pentru audiere erau necesare pentru aflarea adevărului și că refuzul instanțelor a adus atingere dreptului la apărare.

157. Reclamantul observă că, deși a cerut instanțelor să audieze mai mulți martori, doar M.C., partenera sa, a fost citată să compare. În opinia sa, nu este ceva obișnuit să fie audiat un singur martor al apărării într-un proces atât de complex precum cel îndreptat împotriva sa. Subliniază că a solicitat instanței să îi audieze pe martorii apărării V.T. și M.I., pentru a susține afirmațiile sale potrivit cărora S.R.I. era implicat în faptele care i se imputau. Potrivit reclamantului, instanțele naționale nu au depus diligența necesară pentru identificarea acestor martori.

158. Referindu-se la faptele relevante ale cauzei, Guvernul consideră că Tribunalul București a făcut toate demersurile necesare pentru identificarea martorilor M.I. și V.T. Subliniază că reclamantul nu a dat instanțelor naționale informații care să poată conduce la identificarea acestor persoane și

că a avut posibilitatea de a-și apăra cauza prin alte mijloace de probă. Constată, de asemenea, că apărătorii reclamantului au avut posibilitatea de a pune întrebări celorlalți martori care s-au înfățișat la proces și au participat la reconstituirea faptei. Prin urmare, consideră că principiul egalității armelor a fost respectat.

2) Motivarea Curții

159. Curtea reamintește pentru început că admisibilitatea probelor intră în primul rând sub incidența normelor de drept intern și că, în principiu, instanțele naționale sunt cele cărora le revine sarcina de a aprecia probele administrate de acestea. Sarcina încredințată Curții de Convenție nu este de a decide dacă declarațiile martorilor au fost în mod corect admise ca probe, ci de a verifica dacă a fost echitabil în ansamblu procesul pe care îl examinează, inclusiv modul în care s-au administrat probele [*Van Mechelen și alții împotriva Țărilor de Jos*, 23 aprilie 1997, pct. 50, *Culegere de hotărâri și decizii 1997-III*; și *De Lorenzo împotriva Italiei* (dec.), nr. 69264/01, 12 februarie 2004].

160. De asemenea, Curtea amintește că art. 6 § 3 lit. d) din Convenție lasă în seama instanțelor naționale, tot în principiu, sarcina de a judeca utilitatea unei propuneri de probă cu martori. Acest articol nu impune citarea și punerea de întrebări oricărui martor al apărării: după cum subliniază sintagma „în aceleași condiții”, scopul său esențial este deplina egalitate a armelor în materie. Cu toate acestea, nu este suficient să se demonstreze că „acuzatul” nu a fost în măsură să întrebe un anumit martor al apărării; de asemenea, este necesar ca persoana în cauză să facă probabil argumentul că citarea martorului respectiv este necesară pentru aflarea adevărului și că refuzul de a-i pune întrebări a prejudiciat dreptul la apărare (*Vaturi împotriva Franței*, nr. 75699/01, pct. 51, 13 aprilie 2006). Astfel, numai circumstanțe excepționale pot determina Curtea să concluzioneze că neaudierea unei persoane în calitate de martor este incompatibilă cu art. 6 (*Bricmont împotriva Belgiei*, 7 iulie 1989, pct. 89, seria A nr. 158; și *Destreham împotriva Franței*, nr. 56651/00, pct. 41, 18 mai 2004).

161. În prezenta cauză, reclamantul se plânge că instanțele naționale nu au audiat doi martori ai apărării, respectiv M.I. și V.T., martori pe care i-a considerat importanți pentru apărarea sa. De asemenea, Curtea observă că, astfel cum reiese din situația în fapt, reclamantul a susținut că faptele pentru care a fost urmărit penal erau opera celor de la S.R.I. Cererea sa adresată instanțelor pentru audierea martorilor M.I. și V.T. urmărea să dovedească legăturile sale cu S.R.I.

162. Cu toate acestea, Curtea constată că reclamantul nu a dat instanțelor naționale informații care să conducă la identificarea acestor persoane (supra, pct. 48, 52 și 53). În opinia Curții, reclamantului îi revine sarcina de a da un minim de informații cu privire la persoana martorului pentru ca instanța să poată face demersuri pentru a reuși identificarea acestuia.

163. În acest context, Curtea ia act de faptul că instanțele naționale au depus eforturi semnificative pentru a reuși identificarea și citarea martorilor în cauză. Se impune constatarea că parchetul a făcut demersuri pentru identificarea lui M.I. (supra, pct. 42) și că Tribunalul București a amânat în mai multe rânduri termenele de judecată pentru a afla adresa lui V.T. (supra, pct. 50, 53 și 55). Pe de altă parte, instanțele naționale au respins cererea reclamantului de a pune întrebări acestor martori cu motivarea că s-a dovedit imposibilă aflarea adreselor corecte ale acestora, subliniind în același timp că reclamantul ar fi putut dovedi legăturile sale cu S.R.I. prin orice alte mijloace de probă (supra, pct. 51 și 57; și *a contrario Tarău împotriva României*, nr. 3584/02, pct.75, 24 februarie 2009).

164. În aceste condiții, Curtea nu consideră necesar să emită presupuneri dacă audierile solicitate de reclamant erau sau nu decisive, în măsura în care consideră că instanțele naționale au făcut demersuri suficiente pentru identificarea martorilor citați. În plus, Curtea constată că reclamantul a putut obține audierea, în cursul procesului, a unui martor ales de el (*a contrario Vaturi*, citată anterior, pct. 58 și *Tarău*, citată anterior, pct. 76) și să depună înscrisuri la dosar. În final, constată că reclamantul a avut posibilitatea să conteste afirmațiile martorilor acuzării și alte probe din dosarul cauzei.

165. Prin urmare, în opinia Curții, reclamantul a avut posibilitatea să își exercite în mod adecvat și suficient dreptul la apărare. În definitiv, examinarea procesului în ansamblu nu evidențiază în prezenta cauză un dezechilibru care prejudiciază exercitării dreptului la apărare al reclamantului.

Rezultă că acest capăt de cerere este vădit nefondat și trebuie să fie respins în conformitate cu art. 35 § 3 și § 4 din Convenție.

V. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ART. 8 DIN CONVENȚIE

166. Prin scrisoarea din 10 martie 2009, reclamantul a susținut că interzicerea exercitării drepturilor părintești față de copilul său minor, ca pedeapsă accesorie la condamnarea sa penală, a încălcat dreptul la respectarea vieții sale de familie garantat de art. 8 din Convenție, care prevede următoarele:

„1. Orice persoană are dreptul la respectarea vieții sale private și de familie, a domiciliului său și a corespondenței sale.

2. Nu este admis amestecul unei autorități publice în exercitarea acestui drept decât în măsura în care acest amestec este prevăzut de lege și dacă constituie o măsură care, într-o societate democratică, este necesară pentru securitatea națională, siguranța publică, bunăstarea economică a țării, apărarea ordinii și prevenirea faptelor penale, protejarea sănătății sau a moralei, ori protejarea drepturilor și libertăților altora.”

A. Argumentele părților

167. Guvernul susține că acest capăt de cerere este inadmisibil pentru neepuizarea căilor de atac interne. Acesta susține că, în cursul procesului penal îndreptat împotriva reclamantului, dispozițiile relevante ale Codului penal privind pedepsele accesorii au fost modificate prin Legea nr. 278/2006, care a intrat în vigoare la 11 august 2006. Potrivit noilor dispoziții, aplicarea pedepsei accesorii constând în interzicerea dreptului prevăzut la art. 64 lit. d) este lăsată acum la aprecierea instanțelor desemnate să se ocupe de procesul penal îndreptat împotriva persoanei în cauză. Guvernul consideră că, în aceste condiții, reclamantul ar fi trebuit să sesizeze instanțelor naționale în apel și în recurs lipsa de justificare a pedepsei accesorii aplicate.

168. Reclamantul consideră că dreptul intern nu îi oferea o cale de atac eficientă pentru a contesta aplicarea automată a pedepsei accesorii constând în interzicerea exercitării drepturilor sale părintești. Arată că modificările aduse Codului penal prin Legea nr. 278/2006 au intrat în vigoare abia la 11 august 2006, adică în ultima fază a procesului. În plus, potrivit reclamantului, era la latitudinea instanțelor naționale să aplice dispozițiile mai favorabile inculpatului, acesta din urmă neputând să solicite instanțelor să le aplice. Însă instanțele naționale care au judecat apelul și recursul au ignorat modificările legislative introduse de legea sus-menționată și au aplicat automat pedeapsa accesorie.

B. Motivarea Curții

169. Curtea amintește că dispozițiile art. 35 din Convenție prevăd epuizarea doar a căilor de atac care în același timp sunt în legătură cu încălcările incriminate, disponibile și adecvate. Acestea trebuie să existe într-un grad suficient de certitudine nu doar în teorie, ci și în practică, în caz contrar neavând eficacitatea și accesibilitatea necesare (*Akdivar și alții*, citată anterior, pct. 66; și *Dalia împotriva Franței*, 19 februarie 1998, pct. 38, *Culegere de hotărâri și decizii*, 1998-I). În plus, anumite circumstanțe speciale pot scuti reclamantul de obligația de a epuiza căile de atac interne de care dispune (*Selmouni*, citată anterior, pct. 75). Totuși, Curtea subliniază că simplul fapt de a avea îndoieli cu privire la șansele de succes ale unei căi de atac care nu este în mod clar sortită eșecului nu constituie un motiv valabil pentru a justifica neexercitarea căilor de atac interne [*Brusco împotriva Italiei* (dec.), nr. 69789/01, CEDO 2001-IX]. Dimpotrivă, este oportună sesizarea instanței competente pentru a-i permite să dezvolte drepturile exercitându-și competența de interpretare [a se vedea, *mutatis mutandis*, *Spencer împotriva Regatului Unit*, nr. 28851/95 și 28852/95, decizia Comisiei din 16 ianuarie 1998, DR 92, pag. 56; și *Iambor împotriva României (nr. 1)*, nr. 64536/01, pct. 221, 24 iunie 2008].

170. Curtea amintește că reclamantul invocă, în speță, o atingere adusă dreptului său la viața de familie ca urmare a interzicerii automate a exercitării drepturilor sale părintești, ca pedeapsă accesorie la pedeapsa sa privativă de libertate. Pedeapsa accesorie a intrat în vigoare în urma condamnării definitive a reclamantului.

171. Curtea amintește că, în cauzele îndreptate împotriva României, a statuat deja că este contrar art. 8 din Convenție sistemul legislativ care permite interzicerea exercitării drepturilor părintești aplicată în mod absolut ca pedeapsă accesorie oricărei persoane care execută pedeapsa închisorii, fără ca instanțele să verifice măsura și fără a lua în considerare tipul infracțiunii și interesul minorilor (*Sabou și Pârcălab împotriva României*, nr. 46572/99, pct. 46-49, 28 septembrie 2004; *Iordache împotriva României*, nr. 6817/02, pct. 57-67, 14 octombrie 2008; *Calmanovici împotriva României*, nr. 42250/02, pct. 143-145, 1 iulie 2008; *Viorel Burzo*, citată anterior, pct. 131-132). De asemenea, a constatat că părțile în cauză nu dispuneau de o cale de atac efectivă în dreptul intern pentru a contesta aplicarea automată a interzicerii exercitării drepturilor părintești (*Sabou și Pârcălab*, citată anterior, pct. 52-56).

172. Cu toate acestea, Curtea constată că Legea nr. 278/2006, care a intrat în vigoare la 11 august 2006, a adus modificări Codului penal. Astfel, art. 71 din acest cod a fost modificat, aplicarea pedepsei accesorii care consta în interzicerea exercitării drepturilor părintești fiind de acum încolo lăsată la aprecierea instanțelor desemnate să se ocupe de procesul penal îndreptat împotriva persoanei în cauză (supra, pct. 81).

173. În ceea ce privește eficacitatea unei astfel de căi de atac, trebuie remarcat că, în conformitate cu noul text al art. 71 C. pen., pentru aplicarea unei astfel de pedepse, instanțele naționale trebuie să țină seama de natura și gravitatea infracțiunilor, de împrejurările cauzei, de persoana infractorului și de interesele copilului. Prin urmare, nu mai este vorba de o aplicare automată a pedepsei accesorii, instanțele naționale fiind competente să examineze de la caz la caz dacă se impune pedeapsa respectivă. Astfel, Curtea constată că aceste modificări aveau ca scop să confere un caracter efectiv la nivel intern aplicării criteriilor consacrate de jurisprudența Curții (supra, pct. 171).

174. În aceste împrejurări, Curtea consideră că nu există niciun motiv să considere că modificările aduse prin Legea nr. 278/2006 nu i-ar oferi reclamantului posibilitatea de a obține reparații pentru capătul său de cerere sau că nu ar avea o șansă rezonabilă de succes. Modificările aduse Codului penal se încadrează în logica de a permite organelor statului pârât să repare încălcările cerințelor de respectare a dreptului la familie.

175. Subliniind încă o dată rolul său subsidiar în raport cu sistemele naționale de garantare a drepturilor omului (*Handyside împotriva Regatului Unit*, 7 decembrie 1976, pct. 48, seria A nr. 24) și deși este de dorit ca instanțele naționale să aplice cu strictete noile dispoziții legale favorabile inculpatului, Curtea consideră că reclamantul avea la dispoziție o dispoziție

legală care îi permitea să dea instanțelor posibilitatea să remedieze, la nivel național, pretinsa încălcare a Convenției. În plus, nu a fost identificată nicio circumstanță excepțională care să îl scutească pe reclamant de obligația de a epuiza căile de atac în discuție.

176. Rezultă că acest capăt de cerere trebuie să fie respins pentru neepuizarea căilor de atac interne, în temeiul art. 35 § 1 și § 4 din Convenție.

VI. CU PRIVIRE LA CELELALTE PRETINSE ÎNCĂLCĂRI

177. Invocând art. 6 § 1 din Convenție, reclamantul se plânge în cele din urmă de respingerea, de către Tribunalul București, prin decizia din 21 decembrie 2004, a recursului său împotriva sentinței Judecătoriei București din 15 octombrie 2004 (supra, pct. 26). În plus, acesta se plânge că doamna judecător C.J., care a făcut parte din completul de judecată al Înaltei Curți de Casație și Justiție care a pronunțat decizia penală nr. 975 din 22 februarie 2007, cunoștea deja cauza deoarece participase la pronunțarea deciziei penale nr. 4333 din 5 iulie 2006. S-a plâns, de asemenea, că urmărirea penală a fost efectuată de Parchetul Militar, care, în opinia sa, nu avea competență *ratione materiae*.

178. Ținând seama de toate elementele de care dispune, și în măsura în care este competentă să judece acuzațiile formulate, Curtea nu constată nici o aparentă încălcare a drepturilor și libertăților garantate de articolele din Convenție. Rezultă că acest capăt de cerere este vădit nefondat și trebuie să fie respins în conformitate cu art. 35 § 3 și art. 35 § 4 din Convenție.

VII. CU PRIVIRE LA APLICAREA ART. 41 DIN CONVENȚIE

179. Art. 41 din Convenție prevede:

„Dacă Curtea declară că a avut loc o încălcare a Convenției sau a protocoalelor sale și dacă dreptul intern al înaltei părți contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei încălcări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o reparație echitabilă.”

A. Prejudiciu

180. Reclamantul solicită 4 160 000 euro (EUR) pentru prejudiciul moral pe care susține că l-a suferit ca urmare a încălcării drepturilor sale garantate de art. 3, 5, 6 și 8 din Convenție.

181. Guvernul consideră că nu există nicio legătură de cauzalitate între preținsele încălcări și prejudiciul moral pretins care, de altfel, nu a fost probat. Acesta consideră că o posibilă hotărâre a Curții ar putea constitui ea însăși o reparație satisfăcătoare pentru prejudiciul moral pe care reclamantul pretinde

că l-a suferit și că, în orice caz, cererea sa este excesivă în raport cu jurisprudența Curții în materie.

182. Curtea subliniază că singura bază de reținut pentru acordarea unei reparații echitabile constă, în speță, în încălcarea art. 3 din Convenție. Consideră că reclamantul a suferit un prejudiciu moral incontestabil ca urmare a condițiilor de detenție din Penitenciarul București-Jilava și a regimului penitenciar la care a fost supus. Pronunțându-se în echitate, în conformitate cu art. 41 din Convenție, trebuie să i se acorde reclamantului 14 000 EUR cu titlu de prejudiciu moral.

B. Cheltuieli de judecată

183. Reclamantul solicită 4 420,58 EUR pentru cheltuielile de judecată suportate în fața Curții, din care 4 120,58 EUR reprezintă onorariul avocatului și 300 EUR costurile de corespondență ale APADOR-CH. În contractul de asistență judiciară încheiat între reclamant și avocatul său se precizează că suma acordată de Curte pentru onorariu se va plăti direct acestuia din urmă. Reclamantul a depus la dosar un centralizator cu numărul de ore lucrate de avocatul său și contractul de asistență judiciară.

184. Guvernul consideră că onorariul avocatului nu are un quantum rezonabil. Subliniază, de asemenea, că reclamantul nu a prezentat niciun document justificativ pentru suma de 300 EUR solicitată în legătură cu corespondența.

185. În conformitate cu jurisprudența Curții, un reclamant nu poate obține rambursarea cheltuielilor de judecată decât în măsura în care se stabilește caracterul real, necesar și rezonabil al cuantumului acestora. În speță, având în vedere natura cauzei, documentele pe care le deține și criteriile menționate anterior, Curtea consideră rezonabilă suma de 4 120 EUR pentru onorariul avocatului, care se plătește direct doamnei Diana Hatneanu, precum și suma de 300 EUR pentru cheltuielile de judecată față de APADOR-CH (*Cobzaru împotriva României*, nr. 48254/99, pct. 111, 26 iulie 2007).

C. Dobânzi moratorii

186. Curtea consideră necesar ca rata dobânzilor moratorii să se întemeieze pe rata dobânzii facilității de împrumut marginal practică de Banca Centrală Europeană, majorată cu trei puncte procentuale.

PENTRU ACESTE MOTIVE, ÎN UNANIMITATE, CURTEA

1. *Declară* cererea admisibilă în ceea ce privește capetele de cerere întemeiate art. 3 din Convenție și inadmisibilă pentru celelalte capete de cerere;
2. *Hotărăște* că nu a fost încălcat art. 3 din Convenție în ceea ce privește clasificarea reclamantului în categoria deținuților periculoși;
3. *Hotărăște* că a fost încălcat art. 3 din Convenție în ceea ce privește regimul penitenciar la care a fost supus reclamantul în urma clasificării sale în categoria deținuților periculoși;
4. *Hotărăște* că a fost încălcat art. 3 din Convenție în ceea ce privește condițiile de detenție din Penitenciarul București-Jilava;
5. *Hotărăște*
 - a) că statul pârât trebuie să plătească în termen de trei luni de la data rămânerii definitive a hotărârii, în conformitate cu art. 44 § 2 din Convenție, următoarele sume, care trebuie convertite în moneda națională la rata de schimb aplicabilă la data plății:
 - i. 14 000 EUR (paisprezece mii de euro) reclamantului, plus orice sumă ce poate fi datorată cu titlu de impozit, pentru prejudiciul moral,
 - ii. 4 120 EUR (patru mii o sută douăzeci de euro), plus orice sumă care poate fi datorată ca impozit de către reclamant, pentru cheltuielile de judecată, care se plătesc direct reprezentantei sale, doamna Diana Hatneanu;
 - iii. 300 EUR (trei sute de euro), plus orice sumă ce poate fi datorată cu titlu de impozit de către reclamant, pentru cheltuielile de judecată, care se plătesc direct reprezentantei sale, APADOR-CH;
 - b) că, de la expirarea termenului menționat și până la efectuarea plății, aceste sume trebuie majorate cu o dobândă simplă, la o rată egală cu rata dobânzii facilității de împrumut marginal practică de Banca Centrală Europeană, aplicabilă pe parcursul acestei perioade și majorată cu trei puncte procentuale;
6. *Respinge* cererea de acordare a unei reparații echitabile pentru celelalte capete de cerere.

Redactată în limba franceză, apoi comunicată în scris, la 15 iunie 2010, în temeiul art. 77 § 2 și art. 77 § 3 din Regulament.

Santiago Quesada
Grefier

Josep Casadevall
Președinte